

Samenvatting Globale Economie

Hoofdstuk 18: Macro Economische analyse. Wat en waarom?

Inleiding

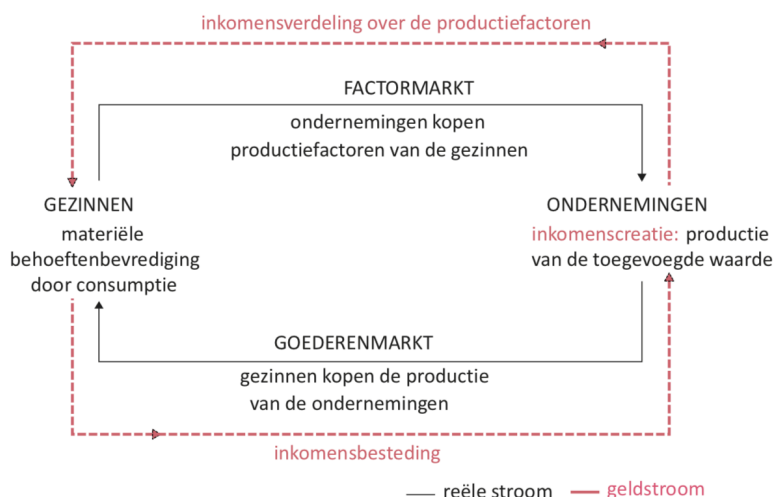
De Macro-economie houdt zich bezig met grotere gehelen: aggregaten.

Aggregaat = optelsom van variabelen op een individueel niveau.

Micro-economie volstaat niet omdat:

- 1) Er een samenhang is tussen markten finale goederen en markten productiefactoren.
 - a. WET VAN SAY: Geheel is meer dan de optelsom van partieel.
- 2) Er gebruik van geld is.
 - a. Ontregelde geldstroom heeft repercussies op reële goederen- en dienstenstroom.
- 3) Er informatie- en coördinatieproblematieken zijn.

Economische kringloop en de Wet van Say

Onderzijde van de kringloop = bestedingszijde. Bedrijven verkopen goederen en diensten aan gezinnen met totale opbrengst: som van alle $p \cdot q$. We noteren dit korter als PQ .

Bovenzijde van de kringloop = inkomenszijde. Bedrijven kopen arbeid en kapitaal aan op de factormarkten. Arbeiders worden vergoed met loon, kapitaalverschaffers met intrest of dividend.

➔ Besteding voor de ene is inkomen voor de andere.

Voorbeeld:

Stel: prijsstijging van alle finale goederen en diensten. Zal de Q dan dalen, aangezien op alle markten de vraag micro-economische gezien zal afnemen? Niet per se! . Want de toegevoegde waarde door arbeid zal stijgen, aangezien de prijs nu hoger is. Dit betekent dat de lonen zullen stijgen en mensen dus meer zullen kunnen uitgeven, waardoor ze zich duurdere dingen kunnen veroorloven.

Volgens de wet van Say kan er nooit een vraagoverschot zijn!!!! Dit komt omdat volgens de wet elk aanbod haar vraag schept.

Het belang van geld

Geld is ons algemeen ruilmiddel?

- In micro-economie:
 - o Geld is neutraal en heeft geen enkele invloed op de reële grootheden.
- In macro-economie:
 - o Geld heeft effect op de reële goederen. Bv: financiële crisis 2008.

Informatie- en coördinatieproblemen

In een perfecte markt van volmaakte mededinging is er een coördinatie via een prijsmechanisme.

MAAR : de realiteit vaak afwijkend van de ijkmodellen.

Voorbeeld 1: investeringen

Bedrijven investeren omdat ze denken dat hun investeringen het waard gaan zijn, aangezien ze geloven in een toekomst waarin hun bedrijf het goed zal doen. De toekomst is echter onzeker.

Daarom kijken bedrijven naar elkaar.

Als bedrijf A de investeringen terugschroeft, dan zal bedrijf B dat ook doen. Immers: bedrijf B merkt op dat bedrijf A geen vertrouwen meer heeft in de toekomst. Dit geeft een sneeuwbal effect. Bedrijven kijken naar elkaar. De investeringen zullen globaal dalen en PQ gaat dalen. Pessimisten worden dus bevestigd in hun pessimisme. (Selffulfilling prophecy)

Wanneer bedrijf A de investeringen opdrijft: vice versa.

➔ Keynes: "Animal spirits"

Voorbeeld 2: spaarders

Sparen = niet consumeren = opzijzetten inkomen.

Stel: je wil meer sparen.

- Vraag neemt af (consumptie neemt af)
- Productie neemt af
- Inkomen neemt af
- Men kan minder gaan sparen

➔ Spaarparadox van Keynes en Hayek: "Neiging om meer te sparen leidt ertoe dat je minder kan sparen.

Van Keynes naar de Klassieken en terug

Lezen in handboek. Eerder geschiedenis.

Hoofdstuk 19: De Nationale rekeningen

Inleiding

In de 19^e eeuw was er geen denkkader, noch een methodologie om statistieken te verzamelen omtrent economische schommelingen.

In de jaren 1930 kwam er een stroomversnelling (na de depressie): de Marco-economische Theorie van J.M. Keynes + het systeem van nationale boekhouding van S. Kuznets en R. Stone. Dit laatste werd wereldwijd geharmoniseerd in standaarden:

- SNA: System of National Accounts (Verenigde Naties)
- ESA: European System of Accounts (EU) (Nederlands: ESR)

De nationale rekeningen streven naar volledigheid, maar de aggregaten zijn zeer breed en complex en zijn vaak gebaseerd op steekproeven, schattingen, gissingen,...

➔ BENADEREND

Het Bruto Binnenlands Product (BBP)

BBP = totale waarde van wat er binnen een economie gedurende een bepaalde periode geproduceerd wordt aan finale goederen en diensten.

BRUTO = zonder de depreciatie ervan af te trekken. Depreciatie zit dus niet in het BBP.

BINNENLANDS= binnen de grenzen van een territorium (≠nationaal, nationaal verwijst naar inwoners)

PRODUCT= productie = toegevoegde waarde scheppen, inkomen scheppen.

3 benaderingen om het BBP te berekenen:

- 1) Productiebenadering
- 2) Bestedingsbenadering
- 3) Inkomensbenadering

We willen enkel de waarde van de finale goederen in rekening brengen. We willen tevens dubbeltellingen vermijden.

➔ enkel toegevoegde waarden in rekening brengen

➔ minus invoer , plus uitvoer !

Productiebenadering van het BBP

= Som van alle bruto toegevoegde waarden

Da's gemakkelijk in marktsectoren. Daar doen we gewoon de marktprijzen * de geproduceerde goederen. (≠omzetcijfer)

Maar in overheidssector: Publieke goederen worden niet verkocht op een markt en zijn per definitie niet verkoopbaar. Daarom hanteren we de regel dat de lonen uitbetaalde door de overheid in de publieke sector de toegevoegde waarde van het publiek goed is. Dit

uitgangspunt gaat ervan uit dat de overheid geen winst maakt! Andere overheidsgoederen worden verkocht ver beneden kostprijs (bv: Feestelijkheden op nationale feestdag, pro deo advocaten...)

Toegevoegde waarde overheid \neq overheidsuitgaven: werkloosheidsuitkering, pensioenen,... zijn transfers en scheppen geen toegevoegde waarde.

Ook gezinnen produceren onderling toegevoegde waarde: bijvoorbeeld het schoonmaken van het huis. Hier worden echter geen lonen voor uitbetaald en we brengen deze toegevoegde waarden dus niet in rekening. UITZONDERING: kadastraal inkomen! (anders zou BBP dalen als meer huurders eigenaars worden.

Samenstelling:

- Landbouw: klein en dalend aandeel
- Industrie: sterk dalend aandeel door desindustrialisering
- Dienstensector: toenemend aandeel door tertialisering, vooral financiële sector en onroerend goed.

Globaal:

- China heeft een sterke industrialisering.
- Sub-Saharisch Afrika is vooral afhankelijk van landbouw, de andere sectoren zijn inferieur aan de Sub-Saharische landbouwsector.
- India lijkt de stap van industrialisering over te slaan en direct te evolueren naar een sterke dienstensector.

De inkomensbenadering van het BBP

= Som van de uitgekeerde factorvergoedingen

\neq BBP tegen marktprijzen, immers in het BBP tegen marktprijzen zitten ook de indirecte belastingen, die worden betaald aan de overheid en dus niet worden uitgekeerd als factorvergoedingen.

DAAROM:

$$BBP^{factorkosten} = BBP^{marktprijzen} - \text{netto indirecte belastingen}$$
$$BBP^{\text{inkomensbenadering}} = Y_{arb} + Y_{ven} + T_{ind}$$

Met Y_{arb} is het inkomen uit arbeid, Y_{ven} is het gemengd inkomen + het bruto exploitatieoverschot en T_{ind} de indirecte belastingen.

Bestedingsbenadering van het BBP

= som van alle finale goederen minus de invoer

Finale goederen zijn:

- Consumptiegoederen (privaat en publiek)
- Investeringsgoederen
- Goederen voor uitvoer

$$BBP^{\text{bestedingsbenadering}} = C + G + I + E - Z$$

We maken de assumptie dat de overheid haar eigen output consumeert.

Onder investeringsgoederen verstaan we:

- Bedrijven: machines en gebouwen
- Gezinnen: bouw van een eigen woning
- Overheid: gebouwen, bruggen, wegen, ...
- = toename kapitaalvoorraad.

Investeringen bestaan uit

- 1) Vaste kapitaalvorming
- 2) Voorraadvorming: indien bedrijven op 't einde van het jaar meer grond- of hulpstoffen bezitten of meer eigen eindproducten.

!! De productiebenadering van het BBP bevat ook de toegevoegde waarde van niet verkochte goederen en diensten.

Netto investeringen = investeringen – depreciatie. Analoog kunnen we het NBP definiëren:
namelijk $BBP - Dep = NBP = C+G + I_{netto} + E - Z$

We noemen de $C+G+I$ ook wel de binnenlandse vraag/absorptie

Netto export : $E-Z$

Constataties bij bestuderen grafiek:

- Snelle stijging openheid van de Belgische economie (oa door Europese eenheidsmarkt).
- Inkrimping internationale handel in 2009 door recessie.
- Hoe groter landen zijn, hoe minder open hun economie.
- VS voeren meer in dan ze uitvoeren, Duitsland is een echt exportland, net als China.

Het Nationaal Inkomen

Het nationaal Inkomen

In het Nationaal inkomen verschuift de klemtoon van het grondgebied naar de inwoners.

Nationaal inkomen = inkomen waarover de inwoners (residenten) van een territoriale omschrijving beschikken.

Verschillen met Binnenlands product:

- Belgische residenten ontvangen inkomen uit buitenland
- Deel van de binnen Belgisch grondgebied geschapen toegevoegde waarde vloeit naar het buitenland.

BNI (Bruto Nationaal Inkomen) = $BBP + FIB_{in}$ (Instroom factorinkomens buitenland) – FIB_{uit} (uitstroom factorinkomens naar het buitenland).

$$BNI = BBP + FIB_{in} - FIB_{uit}$$

$$BNI = BBP + NFIB$$

We kunnen ook van Bruto Nationaal Inkomen (BNI) , naar Netto Nationaal Inkomen (NNI)

$NNI = BNI - Dep$

$= BBP + NFIB - Dep$

Verder kunnen we ook nog NNBI definiëren: Het Netto Nationaal Beschikbaar Inkomen

$NNBI = NNI + NRTA$ met $NTRA = TRA_{in} - TRA_{uit}$

$$NNBI = NNI + (TRA_{in} - TRA_{uit})$$

$$= NNI + NTRA$$

$$= BNI - Dep + NTRA$$

$$= BBP + NFIB - Dep + NTRA$$

Met netto inkomenstransfers uit het buitenland bedoelen we :

- Ontwikkelingshulp
- Lidgeld aan internationale organisaties
- Particulier die een verkeersboete aan zijn been krijgt in het buitenland.
- Internationale boete van de overheid.
-

Het nnbi en de binnenlandse vraag: de lopende rekening.

De Lopende Rekening wordt in het Engels ook wel CA Current Account genoemd.

$$\begin{aligned} NNBI &= BBP && + NFIB - Dep + NTRA \\ &= C + G + I + E - Z && + NFIB - Dep + NTRA \\ &= (C + G + I_{netto}) && + \underbrace{(E - Z + NFIB + NTRA)}_{\text{saldo Lopende Rekening (LR)}} \\ &= \underbrace{(C + G + I_{netto})}_{\text{binnenlandse vraag}} && + LR \end{aligned}$$

We schrijven:

$$LR = NNBI - (C + G + I_{netto})$$

Bij een deficit op de LR is $NNBI < \text{Netto binnenlandse vraag}$ en geeft het land dus meer uit dan dat er binnenkomt. Het land 'leeft dan boven zijn stand' . Dit deficit kan het land financieren door schulden te maken of nationale reserves te verkopen.

Bij een overschot op de LR $NNBI > \text{Netto binnenlandse vraag}$. Dit leidt tot de omgekeerde situatie als die bij een deficit. Nu heeft het land de mogelijkheid om vorderingen op te bouwen tegenover andere landen, internationale reserves op te bouwen en buitenlandse schuld af te betalen.

Surpluslanden: Duitsland, China, Japan...

Deficitlanden: VK en VS ...

De som van alle saldi op de LR van alle landen is samen gelijk aan nul (LOGISCH!)

!!Actueel : sinds 200 toename divergentie tussen de surplus- en deficitlanden.

= GLOBAL IMBALANCES

Het nnbi en de consumptieve bestedingen: het nationale sparen

Het nnbi komt terecht bij gezinnen en overheid.

Beschikbaar gezinsinkomen = primair inkomen +pensioenen, kinderbijslag... - personenbelasting, soc bijdragen, ...

T is het beschikbaar ikomen voor de overheid

Het niet geconsumeerde deel van het nnbi = (netto) nationale sparen

$$NNBI = C + G + S$$

$$S = NNBI - C - G$$

We kunnen het nationale sparen schrijven als $S = S_{\text{privaat}} + S_{\text{publiek}}$

$$S_{\text{publiek}} = T - G$$

We kunnen tevens de identiteit $I_{\text{netto}} + LR = S_{\text{privaat}} + S_{\text{publiek}}$ afleiden. Het sparen financiert namelijk investeringen.

$$I_{\text{netto}} = S_{\text{pri}} + S_{\text{pub}} + S_{\text{bui}}$$

Bij overschot op LR wordt binnenlands sparen aangewend voor binnenlandse netto-investeringen én buitenlandse activa

Bij tekort op LR worden netto-investering gefinancierd door het nationale sparen én het buitenlandse sparen

De Betalingsbalans

Drie rekeningen registreren de oorsprong en aanwending van middelen

Drie rekeningen:

- Lopende rekening
- Kapitaalrekening
- Financiële rekening

De betalingsbalans geeft de waarde van economische transacties gedurende een gegeven jaar tussen een land en de rest van de wereld.

		credit	debet
lopende rekening	goederen	export goederen	import goederen
	diensten	export diensten (bv. buitenlands toerisme in België)	import diensten (bv. Belgisch toerisme in het buitenland)
	primair inkomen	factorinkomens verdiend door Belgen in het buitenland	factorinkomens verdiend door buitenlanders in België
	secundair inkomen	transferinkomen vanuit het buitenland	transferinkomen naar het buitenland
kapitaalrekening		Belg erft van buitenlands familielid	België scheldt schuld ontwikkelingsland kwijt
		tegoeden	verplichtingen
financiële Rekening	directe investeringen	Belg koopt buitenlands bedrijf	buitenlander koopt Belgisch bedrijf
	portefeuillebeleggingen	Belg koopt aandeel van buitenlands bedrijf	buitenlander koopt Belgische staatsobligatie
	overig financieel verkeer	buitenlander sluit lening af bij Belgische bank	Belg sluit lening af bij buitenlandse bank
	reserve-activa van de NBB		

Middelen die binnenkomen worden gecrediteerd, middelen die buitenstromen worden gedebiteerd.

De lopende rekening

Horizontaal

- Handelsbalans
- Primair inkomen (bv: arbeidsinkomens pendelarbeiders, vermogensinkomens, NFIB)
- Secundair inkomen (bv: geldzendingen van migranten naar land van oorsprong, ontwikkelingshulp NTRA)

Verticaal:

- Credit
 - o Uitvoer goederen en diensten
 - o Primaire inkomstrekening: loon of interesten uit het buitenland
 - o Secundaire inkomensrekening: geld van familie uit buitenland ontvangen...
- Debet
 - o Invoeren goederen en diensten
 - o Primair of secundair inkomen dat wij aan het buitenland betalen.

De Kapitaalrekening

= Kwantitatief minder belangrijk

Betreft aankopen/verkoop niet geproduceerde niet fin activa (eigendomstitel, logo, merk...)

Transfers en vermogensoverdrachten (schuldkwijfscheldingen, kapitaalgiften,...)

Debiteer dat wat geld kost, crediteer dat wat geld binnenbrengt.

De Financiële rekening

Houdt veranderingen van tegoeden en verplichtingen tegenover het buitenland bij.

Netto tegoeden = tegoeden – verplichtingen.

Als de Netto tegoeden positief zijn: bezittingen van ons in het buitenland zijn meer toegenomen dan bezittingen van buitenlanders bij ons.

Als Netto tegoeden negatief zijn: buitenlandse bezittingen bij ons zijn meer toegenomen dan onze bezittingen in het buitenland.

- 1) Directe buitenlandse investeringen
 - Positief teken: Belg koopt een buitenlands bedrijf
 - Negatief teken: Belg verkoopt een buitenlands bedrijf aan een buitenlander.
 - Buitenlandse directe investering in België door Buitenlander = verplichtingen die toenemen
 - Bedrijf in buitenlandse handen dat wordt verkocht aan een Belg = een afname van de verplichtingen tegenover het buitenland.
- 2) Portefeuilleinvesteringen (Belg belegt in het buitenland)
- 3) Overig financieel verkeer .

Officiële deviezenreserves

= reserves aan goud en buitenlandse deviezen van de Belgische Nationale Bank (NBB).

Toename van deze reserves worden onder de financiële rekening geboekt met een positief

teken, afname van de reserves worden geboekt met negatief teken. Er zijn geen tegoeden onder deze rubriek, alleen tegoeden.

De reserves wijzigen op een passieve manier door internationale transacties, maar ook op actieve manier om bijvoorbeeld de wisselkoers te kunnen beïnvloeden.

Onevenwichten op de betalingsbalans

De financiële rekening wordt volledig bepaald door het saldo van de LR en KR.

De betalingsbalans is als geheel steeds in evenwicht. De totale instroom van buitenlandse deviezen is immers gelijk aan de totale uitstroom van buitenlandse deviezen. De som van de creditzijde is gelijk aan de som van de debetzijde.

Een onevenwicht van de betalingsbalans neemt dus de vorm aan van een onevenwicht op de onderdelen van de balans.

Tekorten hoeven niet problematisch te zijn. Net zoals in de micro-economische context is het welvaartsverhogend dat sommige landen krediet verschaffen aan andere landen.

Echter: langdurig deficit is wel problematisch:

- Officiële deviezenreserves raken uitgeput
- Neerwaartse druk op binnenlandse munt zonder instroom van buitenlandse middelen.

Aangezien LR : Sprivaat + Spubliek – Inetto, kunnen we om tekorten weg te werken besf de netto investeringen verlagen of het publiek sparen verhogen.

Hoofdstuk 20: BBP als maatstaf van economische activiteit.

Nominaal en reëel BBP

Verandering van het niveau van grootheden beschrijft evolutie in economische activiteit (=groei). Je kan dit weergeven in euro's, procentueel of aan de hand van een indexcijfer.

Veranderingen in het BBP kunnen komen door

- 1) Veranderingen in Q
- 2) Veranderingen in P
- 3) Veranderingen in P en in Q

Welvaart echter, hangt louter en alleen af van hoeveelheidswijzigingen (d.i. veranderingen in Q) . We willen hier de prijsveranderingen buiten beschouwing laten en we doen dit door een reëel BBP te bekomen.

Het nominaal BBP registreert beide veranderingen en schrijven we:

$$BBP^{nominaal} = \sum_i^n p_i^t * q_i^t$$

We noeme het nominaal BBP ook wel het BBP tegen lopende prijzen.

Het reëel BBP filters prijsveranderingen weg en schrijven we:

$$BBP^{reel} = \sum_i^n p_i^0 * q_i^t$$

Hier gekozen basisjaar 0.

Tegenwoordig: methode van kettingprijzen: voor jaar t gebruik je de prijzen van jaat (t-1). Je berekent dan de groeivoet en dan pas je de groeivoet toe van vorig jaar.

De link tussen nominaal en reëel BBP

De BBP Deflator

Het nominaal BBP is een waarde-indicator, het reëel BBP is een volume-indicator.

De link ertussen wordt gelegd door de BBP deflator: dit is het getal waarmee men het reëel BBP moet vermenigvuldigen om het nominaal BBP te bekomen.

$$P_t = \frac{Y_t}{Q_t} = \frac{\text{nominaal bbp}}{\text{reëel bbp}}$$

$$P_t = \frac{Y_t}{Q_t} = \frac{\sum_i p_i^t \cdot q_i^t}{\sum_i p_i^0 \cdot q_i^t}$$

In teller vind je : gewogen gemiddelde prijzen in jaar t

In noemer vind je : gewogen gemiddelde prijzen basisjaar

q_i^t is de wegingsfactor

BBP deflator is een Paasche index: we gebruiken een gewicht uit het lopende jaar.

Een Laspeyres-index gebruikt gewichten uit het basisjaar. Bv:

$$P_t^{Laspeyre} = \frac{\sum_i p_i^t \cdot q_i^0}{\sum_i p_i^0 \cdot q_i^0}$$

Een voorbeeld van een Laspeyre index is de CPI of consumptieprijsindex. Die gebruikt als gewichten een "winkelkar". De gewichten uit het basisjaar: de elementen uit de kar, noemt met de indexkorf. De CPI wordt maandelijks gemeten en leert ons iets over de kosten van levensonderhoud. Hieraan worden dan de inkomens aangepast. De korf wordt om de zoveel jaar ook aangepast (nu bijvoorbeeld Netflix in de korf).

Gezondheidsindex: CPI maar dan met gezonde korf: zonder alcohol, tabak....

$$CPI = \frac{\text{kostprijs winkelkar in jaar } t}{\text{kostprijs winkelkar in jaar } 0} = \frac{\sum_i p_i^t \cdot q_i^0}{\sum_i p_i^0 \cdot q_i^0} = P_t^{LASP}$$

De hoeveelheidsindex van het BBP

= zelf een Laspeyres index.

Wanneer we een volume-index construeren kunnen we dat doen op Paasche en Laspeyres manier; We kunnen deze ook gebruiken om nominale BBP's te vergelijken doorheen de tijd.

$$Q_t^{Paasch} = \frac{\sum_i p_i^t \cdot q_i^t}{\sum_i p_i^t \cdot q_i^0} \quad \text{en} \quad Q_t^{Laspeyre} = \frac{\sum_i p_i^0 \cdot q_i^t}{\sum_i p_i^0 \cdot q_i^0}$$

$$\frac{\sum_i p_i^t \cdot q_i^t}{\sum_i p_i^0 \cdot q_i^0} = \frac{\sum_i p_i^t \cdot q_i^t}{\sum_i p_i^0 \cdot q_i^t} \cdot \frac{\sum_i p_i^0 \cdot q_i^t}{\sum_i p_i^0 \cdot q_i^0}$$
$$\frac{Y_t}{Y_0} = P_t^{Paasche} \cdot Q_t^{Laspeyre}$$

Van niveau naar groei

Absolute en relatieve toename

Wanneer we de verandering in BBP tussen twee periodes willen noteren, kunnen we spreken in absolute verschillen, of in relatieve verschillen.

$\Delta Q_t = Q_t - Q_{t-1}$ geeft absolute verschillen en is niet zo interessant. Interessanter wordt het wanneer je kijkt naar relatieve cijfers.

$$g_t = \frac{\Delta Q_t}{Q_{t-1}} \times 100$$

geeft de jaarlijkse groeivoet. Wanneer we het $\times 100$ zouden weglaten, spreken we van cijfers per uun, ipv percenten.

$$g_t = \frac{\Delta Q_t}{Q_{t-1}} \times 100$$

= reële groei

$$g_t^N = \frac{\Delta Y_t}{Y_{t-1}} \times 100$$

= nominale groei

$$\pi_t = \frac{\Delta P_t}{P_{t-1}} \times 100$$

= inflatie

Groeivoeten en indexcijfers met basis 100

Je kan groeivoeten ook anders schrijven.

$$g_t = \frac{\Delta Q_t}{Q_{t-1}} \times 100 = \left[\frac{Q_t - Q_{t-1}}{Q_{t-1}} \right] \times 100$$
$$= \left[\frac{Q_t}{Q_{t-1}} - 1 \right] \times 100$$

De indexcijfers en groeivoeten verzinnebeelden dezelfde informatie.

$$\frac{Q_t}{Q_0} \times 100 = 100 + g_{0,t}$$

= indexcijfer tegenover het basisjaar 0. Het linkerlid noemt men een indexcijfer.

1 eenheid van een index met basis 100 noemen we punten of basispunten.

Waarom logaritmes zo handig zijn bij groei.

Constance groei is een exponentieel proces en dus niet-lineair.

VUISTREGEL:

$$t \cong \frac{70}{g}$$

= tijd nodig om BBP te doen verdubbelen.

Intermezzo: KWARTAALGROEI

$$g_{t,2} = \frac{Q_{t,2} - Q_{t,1}}{Q_{t,1}}$$

We kunnen ook groei tijdens het tweede kwartaal berekenen:

Omzetten naar jaarbasis kan via: $(1 + g_{t,2})^4 - 1$

We kunnen groei schrijven als een continue functie. Namelijk:

$$Q(t) = Q_0 e^{g \cdot t}$$

Met e het getal van Euler en g de ogenblikkelijke groeivoet en Q0 de startwaarde van Q.

Om de verandering van Q te capteren bij variabele t, leiden we de functie Q(t) af naar t en bekomen we :

$$\frac{dQ(t)}{dt} = Q_0 e^{g \cdot t} \cdot g = Q(t) \cdot g,$$

relatief geeft dit: $\frac{\frac{dQ(t)}{dt}}{Q(t)} = g$

Wanneer we $\ln Q(t)$ dan:

$$\ln Q(t) = \ln(Q_0 e^{g \cdot t}) = \ln Q_0 + g \cdot t$$

intercept richtingscoefficient

Groeicijfers als bril op wereld en geschiedenis

(lezen in HB)

Opmerkingen:

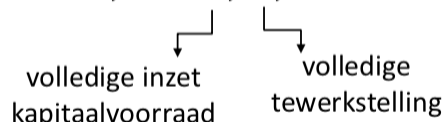
- Sterk verschillende groeicijfers over de jaren heen.
- Oorlogen en interbellum : ramp
- Jaren 60-70 waren de Gouden Jaren
- 1973 eerste oliecrisis
- 2009 recessie
- China kende lange tijd double digit growth.

Outputkloof en conjunctuur

De langetermijntrend wordt 'groei' genoemd, de afwijkingen en schommelingen rond die trend noemt men conjunctuur.

Afwijking van de trend noemt men de outputkloof. De trend zelf kunnen we schatten door regressie (trend-BBP genoemd) of door een productiefunctie te schatten. (=Potentieel BBP methode)

$$\text{potentieel bbp} : Q_t^* = f(K_t^*, L_t^*)$$

Outputkloof = feitelijk BBP – potentieel BBP

>0 hoogconjunctuur (weinig werkloosheid, groeiende internationale handel...)

<0 laagconjunctuur (veel werklozen, stagnerende of dalende groei internationale handel...)

Recessie = twee kwartalen van negatieve groei (!!≠negatieve outputkloof!!)

Opmerking: recessie van 2009 was wellicht van zo'n kaliber dat zelfs langetermijngroei werd aangetast.

Inflatie en nominale groei

We leiden inflatie af uit de al geziene verbanden.

$$Y_t = P_t \cdot Q_t \quad \text{en} \quad \frac{Y_t}{Y_{t-1}} = \frac{P_t}{P_{t-1}} \cdot \frac{Q_t}{Q_{t-1}}$$

$$\text{Nu is} \quad \frac{Y_t}{Y_{t-1}} = \frac{Y_{t-1} + Y_t - Y_{t-1}}{Y_{t-1}} = \frac{Y_{t-1}}{Y_{t-1}} + \frac{Y_t - Y_{t-1}}{Y_{t-1}} = 1 + g_t^N$$

$$1 + g_t^N = (1 + \pi_t) \cdot (1 + g_t)$$

Benaderd kunnen we zeggen dat:

$$g_t^N \cong g_t + \pi_t$$

Dus nominale groei is reële groei + inflatie (ongeveer)

Groei van het BBP en de welvaart

Welk aggregaat uit NR best gebruiken?

- Rekening houden met prijsveranderingen doorheen de tijd: reëel BBP
- Rekening houden met internationale prijsverschillen: PPP reëel BBP
- Rekening houden met open economie: reëel BNI
- Rekening houden met grootte bevolking: reëel BNI per capita

Ook veel kritiek op BBP:

- Activiteiten ten onrechte niet opgenomen (zwartwerk,...)
- Activiteiten ten onrechte wel opgenomen (dokterskost door verkeersongeval, sigarettenverkoop...)
- Geen rekening houden met vrije tijd
- Geen rekening gehouden met verdeling.
- Geen rekening gehouden met duurzaamheid.

Tegenwoordig “beyond GDP”-aanpak : bijvoorbeeld andere indicatoren zoals HDI (Human Development Index)

Hoofdstuk 21: Geld en het Bankwezen

Waarom gebruiken we geld?

We onderscheiden 3 functies van geld

- Geld als waardemeter (rekeneenheid)
- Geld als algemeen aanvaard ruilmiddel
- Geld als beleggingsmiddel.

Geld was in micro-economie verwaarloosbaar aangezien we veronderstelden dat veranderingen in de geldhoeveelheid geen reële effecten hadden. Lekker fout dus.

Geld als waardemeter

Geld kunnen we zien als een soort rekeneenheid. Als iets honderd euro kost, dan is dat hetzelfde als tien andere goederen van 10 euro enzovoort.

Geld als algemeen aanvaard ruilmiddel

In vroegere samenlevingen was er directe ruil. Dit wil zeggen: je ruilde een koe tegen een paard, een appel tegen een ei.... Nu had dit model heel erg veel markten nodig. Immers: niet iedereen had op elk moment een paard nodig. Je moest dus steeds de juiste vinden om tegen te ruilen of je moest goed één eerst ruilen tegen goed twee om het dan te ruilen tegen goed 3.

Geld laat indirecte ruil toe ➔ nu zijn er evenveel markten als goederen.

BELANGRIJK GEVOLG: het aantal transacties (transactievraag naar geld) bepaald hoeveel geld er nodig is in de economie. Naarmate de economie groeit heb je meer geld nodig.

Geld als beleggingsmiddel

Je wil soms je koopkracht overdragen naar een later tijdstip dit kan via financiële activa (aandelen, obligaties...) of via reële activa (schilderijen, juwelen, goud...) = Vermogensfunctie van geld.

Wat gebruiken we als geld.

Goederengeld

Elk object dat de geldfuncties bezit kan als geld dienen (bijzondere knikkers, schelpen...) Best is het object:

- Schaars (moeilijk te vermeerderen (drankbons bv)
- Duurzaam en deelbaar (edele metalen)

Geldhoeveelheid in enge zin

De geldhoeveelheid in enge zin (M1) bestaat uit twee soorten geld

- Chartaal geld: bankbiljetten en munten (NIET IN DE KLUIS VAN DE BANK, MAAR DUS VRIJ IN OMLOOP)
- Giraal geld: Zichtrekeningen en deposito's waarmee je direct kan betalen.

Geldhoeveelheid in ruime zin

De geldhoeveelheid in ruime zin (M3) is de geldhoeveelheid in enge zin + quasigeld. Het quasigeld bestaat uit de spaarrekeningen en termijndeposito's op ten hoogste 2 jaar.

Internationaal geld

Algemene munten waarin internationale transacties plaatsvinden: pond, Amerikaanse dollar, Japanse Yen, Euro...

Voorwaarden

- Vrij omwisselbaar (convertibel)
- Stabiele landen met groot gewicht in de wereld.

Het IMF heeft ook, de STR opgericht (=SpecialeTrekingsRechten) maar deze wordt enkel gebruikt tussen centrale banken en hun kredieten aan elkaar.

Intermezzo : Bitcoin Geld of niet?

Ja, bitcoin is geld want het voldoet aan alle voorwaarden. Echter, vele verschillen met 'klassiek geld'

- Gedecentraliseerd
- Zeer volatiel (vermogensfunctie onder druk)
- Bovengrens op geldhoeveelheid (zal leiden tot deflatoire spiraal)

Basismechanismen van geldcreatie

Ontstaan chartaal geld

Goud in bewaring bij goudsmid → schuldbewijzen → gebaseerd op vertrouwen van publiek in de 'bank' die de goudsmid is.

Ontstaan giraal geld

Je hebt een deposito bij een bank staan, de bank leent het geld aan een ander uit, die het op een deposito heeft staan bij een bank, die het geld weer uitleent aan een ander, die het op een deposito heeft staan bij een andere bank...

De kasreservecoëfficiënt beschrijft hoeveel geld de bank effectief in kas moet hebben, en die heeft dus ook een invloed op hoeveel geld de bank zal uitlenen aan anderen en dus hoeveel geld er zal worden gecreëerd.

Geldbasismultipliator

M = geldhoeveelheid

MB= basisgeldhoeveelheid

= totale hoeveelheid chartaal geld in handen van de banken en publiek

$$MB = CP + R$$

CP : geld in handen van het publiek

R: geldreserves van banken

$$M = CP + D$$

D : Deposito's

$$Mm = (c + 1) / (c + r)$$

Met mm: money multiplier = geldmultipliator

En met $c = CP/D$ en $r = R/D$ (kascoëfficiënt)

$$mm = \frac{M}{MB} = \frac{CP + D}{CP + R} = \frac{\frac{CP}{D} + \frac{D}{D}}{\frac{CP}{D} + \frac{R}{D}} = \frac{c + 1}{c + r}$$

Het aanbod van geld

De rol van het publiek in de geldcreatie

Hoe minder chartaal geld het publiek wil aanhouden, hoe groter het geldscheppend vermogen van de banken. Als de mensen geen chartaal geld wensen aan te houden is de mm maximaal, namelijk $1/r$

CP/D is afhankelijk van voorkeuren/betalingsgewoonten/technologie en kosten van afhalen geld/ intrestvoet

De rol van banken in de geldcreatie

Hoe lager de kasreservecoëfficiënt, hoe groter de geldcreatie, maar ook hoe minder geld er in kas is bij de banken. Dit kan leiden tot gevaarlijke situaties waarbij de banken te weinig geld in kas hebben liggen om depositohouders te bevoorraden met chartaal geld.

Bepaald door:

- Ervaringen met opvragingen deposito's
- Intrestvoet
- Wettelijke bepalingen

De rol van de Europese Centrale Bank in de geldcreatie

De ECB brengt geld in omloop door het aankopen van activa met haar zelf gedrukt geld. Dit noemt men monetaire expansie. Wanneer de ECB activa verkoopt, krijgt ze haar eigen gedrukt geld terug binnen maar, aangezien een schuldbewijs aan jezelf niks waard is, verdwijnt er dus geld. Dit noemt men monetaire contractie.

Tools van ECB in normale tijden

- Minimum kasreservecoëfficiënt
- De intrestvoet die de ECB aanrekent bij openmarktverrichtingen doormiddel van heraankoopovereenkomsten !
 - o Lagere refi rate : goedkoper krediet : monetaire expansie
 - o Hogere refi rate : duurder krediet : monetaire expansie

Tools van ECB in tijden met historisch lage rentevoeten

MAAR: in maart 2016 werd de zero lower bound bereikt !

Daarom overstap naar QE (=Quantitative Easing). Bij QE gebeuren er directe openmarktoperaties waarbij de ECB rechtstreeks FVA aankoopt.

De ECB als "Lender of Last Resort"

= plotsse forse geldopvragingen door depositohouders opvangen.

= liquiditeit verschaffen bij vertrouwenscrisis

Stabiliteit van het Bankwezen

Broosheid van het bankwezen zit hem in het feit dat banken uit het niets geld scheppen. Let wel: kredieten verstrekken en geld uitlenen op zich is pareto verbetering.

Maar krediet verstrekken houdt ook risico's in, er is immers een asymmetrie in termijnstructuur. → Daarom aan looptijdtransformatie doen.

Op zich is het risico geen probleem, echter:

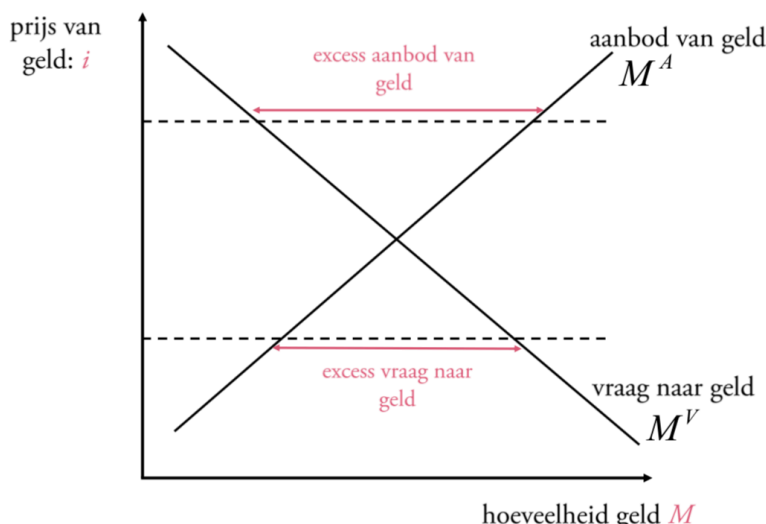
- Negatieve externaliteit: 1 bank die overkop gaat doet het consumentenvetrouwen eroderen en zo sleurt ze ook andere banken mee.
- Daarom is de ECB een lender of last resort, maar dit schept ook het moral hazard probleem. Immers: waarom zou een bank niet wat meer risico nemen als ze toch zeker is dat ze gered wordt. Dit effect is zeker merkbaar wanneer je kijkt naar banken die too big to fail zijn.

In jaren 1980 → deregulering. Dit zorgde voor drama in 2008, nu terug meer regulering. (Dodd-Franck Act, Volcker Rule, Bankenunie, Bazelakkoorden)

Vraag naar geld

Transactievraag naar geld

Algemeen: de vraag naar geld \neq hoeveel geld zou ik willen. \neq vraag naar hoe veel welvaart we willen. Er kan dus excess in vraag en aanbod zijn.

Transactievraag naar geld ook afhankelijk van factoren als frequentie van uitbetaling lonen (hoe minder tijd tussen uitbetalingen, hoe minder op zak) en efficiëntie van het banksysteem.

Vgl van Fisher:

$$M \cdot V = P \cdot Q \quad \Leftrightarrow \quad M^V = \frac{1}{V} \cdot P \cdot Q = \kappa \cdot P \cdot Q$$

Relatie met inflatie: stel dat V constant blijft, er is bovendien geen groei g van Q. \rightarrow verandering in P (=INFLATIE) enkel en alleen verklaard door verandering in M.

- Hoeksteen voor het Monetarisme van Friedman.

Vermogensvraag naar geld

In de vergelijking hierboven kunnen we de variabele κ de gedragsparameter benoemen. De vermogensvraag naar geld wordt door deze parameter gecapteerd en is afhankelijk van:

- De intrestvoet (=opportunitetskost van het aanhouden van geld in cash) \rightarrow hogere i , lagere vraag naar geld
- De verwachte inflatie: doet koopkracht geld dalen: hogere inflatie, lagere geldvraag.

$$M^V = \kappa(\bar{i}, \bar{\pi}^e) \cdot P \cdot Q$$

Analitische uitdrukking voor de vraag naar geld

$$M^V = \kappa(\bar{i}, \bar{\pi}^e) \cdot P \cdot Q \quad \frac{M^V}{P} = \kappa(\bar{i}, \bar{\pi}^e) \cdot Q$$

nominale geldvraag

reële geldvraag

$$\underbrace{\frac{M^V}{P}}_{\text{hoeveelheid (op horizontale as)}} = L_0 + \underbrace{\beta \cdot Q - \delta \cdot i}_{\text{prijs (op verticale as)}}$$

$$M^V = P \cdot (L_0 + \beta \cdot Q - \delta \cdot i) \quad (\text{nominaal})$$

Met L_0 , het intercept dat alle overige zaken capteert.

Bèta is de inkomensgevoeligheid en delta de intrestgevoeligheid. i is natuurlijk de intrestvoet, de prijs van geld.

Het evenwicht tussen geldvraag en geldaanbod. `

Stel je intrestvoet ligt te laag. Bij een gegeven nominaal BBP ligt de transactievraag naar geld vast. De verandering zal dus moeten komen van de vermogensvraag van geld, die zal moeten afnemen. Dit zal gebeuren, want als de intrestvoet laag ligt, dan is de opportuniteitskost van aanhouden chartaal geld klein.

Stel bijvoorbeeld: monetaire expansie :

De geldhoeveelheid zal stijgen en de Ma curve zal dus naar rechts verschuiven. Echter, de beginintrestvoet ligt nu te hoog. Omdat er meer geld in omloop is, zullen de banken meer krediet uitgeven en geld onder de mensen brengen, mensen hebben dan te veel gekd en zullen deze deponeren bij de banken. De banken hebben nu genoeg mensen die geld willen afgeven en de intrestvoet zal dalen. Immers, waarom zouden ze veel betalen aan mensen om hun geld af te geven als ze aanbieders op overschot hebben. Nu wordt er terug een evenwichtsintrestvoet bereikt.

Stel economische herneming:

Mv curve zal naar rechts schuiven. Als er meer economische bedrijvigheid is hoe groter de transactievraag naar geld en de Mv curve schuift dus naar rechts. Nu zal de intrestvoet te laag liggen. De intrestvoet zal dus moeten stijgen. Dit kan enkel als de vermogensvraag naar geld stijgt. Het aandeel obligaties in de portefeuille van de mensen zal dus moeten stijgen. Dit zal dus enkel gebeuren als het rendement van de obligaties omhoog gaat.

➔ intrestvoet verloopt procyclisch, hij beweegt mee met conjunctuur. Als er herneming is, stijgt ze, is er afzwakking, dan daalt ze.

Hoofdstuk 22: Wisselmarkten

Enkele begrippen

Wisselkoers: prijs van een munt in termen van eigen munt.

Wisselmarkt: markten waarop nationale munten tegen elkaar worden geruild.

=FOREX

= Foreign Exchange

= buitenlandse deviezen

=buitenlandse valuta

Convertibiliteit = je kan munten vrij ruilen tegen andere munten.

€0,80 = \$1 ⇔ 1 dollar kost 0,80 cent

Omkeren met 1/WK

1/WK is notering met vaste waarde in het binnenland

WK is notering met vaste waarde in het buitenland

Depreciatie: munt wordt goedkoper

Appreciatie: munt wordt duurder

→ ten opzichte van een andere munt ! Een appreciatie van de euro ten opzichte van de dollar is een depreciatie van de dollar ten opzichte van de euro.

Arbitrage

Arbitrage zorgt ervoor dat er slechts 1 relatieve prijs is op alle wisselmarkten wereldwijd.

Stel JPY = 0,009 euro in Brussel

WK EURO = 111,11 YEN in Brussel

Terzelfdertijd is WK EURO in Tokyo 100 YEN, en WK YEN 0,01 EURO

De YEN is dus goedkoper in Brussel dan in Tokyo, en de EURO in Tokyo dan in Brussel.

Dan koop je je YEN in Brussel

= verkoop EURO in Brussel

WK EURO daalt

WK YEN stijgt

Dan verkoop je je YEN in Tokyo, en koop je dus je euro's in Tokyo

= Heft elkaar op

→ Noemen we arbitrage.

Prijsvorming op de wisselmarkten.

= verschuivingen op de vraag en aanbodcurves

Bv: de vraag en het aanbod naar dollars

Vragers:

- Europese importeurs
- Kapitaalexport uit Europa
 - o In de VS investerende bedrijven
 - o Europese aandeelhouders met Amerikaanse effecten.

Aanbieders:

- Europese exporteurs
- Kapitaalimport naar Europa
 - o In EU investerende bedrijven
 - o Amerikaanse aandeelhouders met Europese effecten.

Depreciatie dollar maakt Europese producten duurder voor Amerikanen, dus de EU export daalt en het aanbod aan dollars slinkt. Vervolgens gaan ook de Uitvoer vanuit de VS naar EU, en dus Europese import stijgen, en stijgt de vraag.

Factoren die prijsvorming beïnvloeden

= factoren die de vraag- en aanbodcurve doen verschuiven.

1) Intrestvoeten in binnen- en buitenland

Vb: stel intrestvoet VS stijgt , ceteris paribus (dwz: de Europese wordt niet aangepast)

- Interessanter om in de VS te beleggen.
- Beleggers kopen meer dollars
- Vraag dollars naar rechts
- Buitenlanders beleggen minder in de EU
- Aanbod dollars naar links.

Intrestpariteitenrelatie

We kopen dollars aan in de VS aan WK en verkopen aan de verwachte WK

<p>Waarde na 1 jaar belegging 1 EURO belegd op eurotermijnrekening.</p> <p>$1 + i_{EU}$</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Aankoop dollars $1 * 1/WK$ 2) Beleggen in dollars $1/WK * (1 + i_{US})$ 3) Zet terug om in EURO $1/WK(1 + i_{US}) * WK^e$
--	---

Arbitrage wilt zeggen dat intrestverschillen niet lang kunnen overleven.

Want:

- Stel dollar brengt meer op
- V naar dollars neemt toe
- Contantkoers dollar ++
- Opbrengst van de belegging neemt af
- Arbitrage tot de opbrengsten gelijk zijn.

Grosso modo kunnen we zeggen:

$$We = i_{EU} - i_{US}$$

Door stijging contante koers, daalt de verwachte koers.

Wordt mee bepaald door het monetair beleid. Ofwel kiest een beleidsmaker voor vaste WK, ofwel voor vaste binnenlandse i .

Rol van speculatie

Buitenlandse deviezen zijn een actief dat in waarde kan stijgen
De huidige koers wordt mede bepaald door de verwachte koers

→ selffulfilling prophecy

Prijsniveau in Binnen- en Buitenland

Stel prijzen stijgen sneller in de VS dan in de EU

Amerikaanse auto wordt duurder, Belgisch tapijt goedkoper (tov de respectievelijke bewoners aan de andere kant van de oceaan).

→ koopkrachtpariteitenrelatie gaat zich trager aanpassen dan de intrestenpariteitenrelatie want zit remming op.

+ BIJLAGE 20 A

Kortweg komt het neer op:

- Meer inflatie, depreciatie
- Minder inflatie, appreciatie

PPP maakt wel abstractie van

- Non tradables (bv: je gaat niet naar de kapper in Oeganda)
- Importbelemmeringen
- Transportkosten

$WK = WK^* R$

R : de reële wisselkoers.

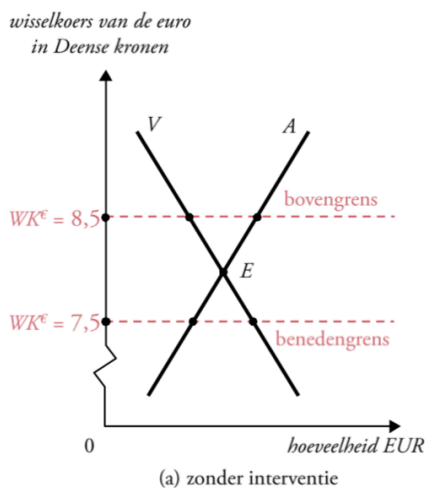
Wisselkoerssystemen

Historisch

1. De Gouden standaard: elke munt is uitgedrukt ten opzichte van goud. Je kan elke munt dus convertibiliseren in een bepaalde hoeveelheid goud.
= VAST KOERSSYSTEEM
2. Bretton-Woods-Systeem : Na WO II
 - a. Vaste koersen met dollars. Iedere munt werd dus gekoppeld aan een bepaald aantal dollars.
 - b. Die dollars kon je convertibiliseren naar een bepaalde hoeveelheid goud.
 - c. Opgeheven in 1973. Na de Vietnamoorlog en door de dure olieprijs (hoge prijzen voor olie = veel dollars in omloop) wankelde het vertrouwen in de dollar.
3. Europees Monetair Systeem (EMS)
 - a. Verre voorloper van Eurozone.
 - b. Munten schommelden samen in een soort van slangetje tegenover de dollar.
Dit was een eerste poging om de munten aan elkaar te linken.
4. HUIDIGE SITUATIE: vlottende wisselkoersen.
 - a. LET OP: soms wel nog overheidsingrijpen.

Vaste WK

- Monetaire overheid legt officiële koers vast: de pariteit of spilkoers.
- Verder legt ze ook een marge op waarbinnen de koers mag fluctueren.
- Opmerkingen:
 - o Soms marge verbreed omdat er dan druk van de spilkoers geraakt. De spilkoers gaat dichterbij worden benaderd als de marges breder zijn.
 - o Een muntunie is een extreem vast wisselkoerssysteem

Wanneer de benedengrens of de bovengrens worden doorbroken, dan is er overheidsingrijpen nodig.

In dit geval: Kroon moet minder waard worden dus de Deense Centrale Bank (DCB) zal euro's verkopen uit de reserves aan internationale deviezen.

Merk ook op dat als de Euro door de bodemkoers valt, ceteris paribus de Kroon door het plafond gaat en vice versa.

Andersom dan bij de grafiek is ook plausibel: Als de DK door het plafond gaat schieten, koopt de DCB euro's op met haar Kronen die ze heeft gedrukt. Zo zal ze de geldreserve doen dalen. Merk op dat dit onbegrensd kan, de DCB kan zoveel kronen drukken als ze wil.

Het verkopen uit de deviezenreserves zorgt voor M die daalt, dit geeft een deflatorisch effect: de economische activiteit daalt. Verder komt er minder import en de tekorten op de LR worden aangezuiverd.

Omgekeerd: als de DCB euro's aankoopt, daalt de M (ze koopt immers terug wat ze zelf heeft gedrukt. Een papier waar ik op schrijf: "Julien moet nog 10 euro aan mij", dat terug bij mij terecht komt is een nuloperatie). Dit heeft een inflatoir effect, er komt meer import en de LR wordt geruïneerd.

Op lange termijn kan je de vast WK enkel zo beïnvloeden:

- 1) Je stapt uit het systeem
- 2) Je past je spilkoers aan

Devaluatie: Je verandert de spilkoers en je munt wordt minder waard.

Revaluatie: het omgekeerde van bovenstaande.

Devaluatie

- Stimuleert export
- Houdt import tegen
- Heeft dus een gunstig effect op de LR
- MAAR: J-curve effect : het wordt eerst erger alvorens het beter wordt.

Waarom doen we dan niet graag aan devaluatie?

- Het herstelt concurrentiekracht, maar ten nadele van handelspartners.
- Het is en blijft een verarming ten opzichte van de rest.

Vlottende WK

- monetaire overheid komt niet tussenbeide
- veranderingen wisselkoersen: geen monetaire repercussies
- vlottende wisselkoersysteem:
(betere) controle over binnenlandse geldhoeveelheid
- extern onevenwicht gecorrigeerd via appreciatie/depreciatie
 - bvb. verslechtering LR (dalende export door competitiviteit ↓)
 - WK handelspartners ↑; eigen munt deprecieert
 - export wordt goedkoper, import duurder
 - verlies internationale koopkracht identiek aan devaluatie
 - maar geen deflator beleid nodig zoals bij vaste WK

Hoofdstuk 23: Economische groei

Inleiding

Economische groei is een toename van de jaarlijks geproduceerde hoeveelheid goederen en diensten per hoofd van de bevolking op lange termijn.

Lange termijn mag je best letterlijk nemen: we bespreken hier niet de conjunctuurschommelingen, maar een trendgroei overheen decennia. Dit deel houdt ook geen rekening met de ongelijkheid en herverdeling.

Op wereldvlak is er een indrukwekkende langetermijngroei. Eer was lange tijd een lage levensstandaard gedurende vele generaties. Daarna volgde een sterke groei in de afgelopen decennia.

Eerst was er de pre-industriële periode : de Malthusiaanse val. Er was veel pessimisme omwille van de stagnatievooruitzichten . De vooruitgang was gekenmerkt door de toename in bevolking, niet toename van welvaart.

Met de industriële revolutie was er een omslag. Er was een opeenvolging van technologische vernieuwingen.

Verder zijn er ook nog verschillen tussen landen en streken te bemerken in groeivoeten.

We kunnen uit supra afleiden dat technologische vooruitgang de motor is van economische groei.

QUICK FACTS:

- Meeste landen: groeivoeten tussen 0% en 3%
- Inkomen per capita in OESO-landen zoals België en VS groeit gemiddeld een kleine 2% per jaar
- Landen in (Zuidoost-) Azië groeien sneller
- Landen in Latijns-Amerika groeien trager
- Afrikaanse landen groeien traagst

Rol van kapitaalaccumulatie en technologische vooruitgang.

Het Solow model zonder technologische vooruitgang

De aggregate productiefunctie $Q = f(K,L)$ speelt een sleutelrol in het Solow Model.

Deze is

- Stijgend in zowel L als K (1^e orde partiële afgeleiden zijn positief)
- Dalende meeropbrengsten (2de orde partiële afgeleiden zijn negatief.
- Constante schaalopbrengsten

We kunnen deze schrijven met een Cobb-Douglas productiefunctie. Dit geeft:

$$Q_t = A_t K_t^\alpha L_t^{1-\alpha}$$

met twee parameters:

α aandeel kapitaal en arbeid in productieproces

A_t technologie

Voorlopig veronderstellen we $A = 1$. We veronderstellen immers dat er GEEN technologische vooruitgang is.

Parameter α kunnen we interpreteren als de elasticiteit van de output met betrekking tot de ingezette hoeveelheid kapitaal. Of nog het aandeel van het totale inkomen dat wordt gespendeerd aan K.

Stel : ik wil de outputfunctie omzetten naar een outputfunctie/hoofd. Als we veronderstellen dat iedereen werkt in de bevolking geeft dit:

$$q_t = \frac{Q_t}{L_t} = \frac{K_t^\alpha \cdot L_t^{1-\alpha}}{L_t} = K_t^\alpha \cdot L_t^{-\alpha} = \left(\frac{K_t}{L_t} \right)^\alpha = k_t^\alpha \quad (= \text{intensieve productiefunctie})$$

De output per capita hangt dus af van de hoeveelheid kapitaal per capita. (dankzij de assumptie van constante schaalopbrengsten).

De hoeveelheid kapitaal/capita noemen we ook wel de kapitaalintensiteit.

We kunnen ook een groeivoetbenadering hanteren. Groeivoet is afgeleide naar de tijd van logaritme van de betreffende grootheid .

$$q_t = k_t^\alpha \quad \text{of} \quad q(t) = [k(t)]^\alpha$$

$$\Leftrightarrow \ln q(t) = \alpha \ln k(t)$$

$$\Leftrightarrow \frac{d \ln q(t)}{dt} = \alpha \cdot \frac{d \ln k(t)}{dt}$$

$$\Leftrightarrow g_t^q = \alpha \cdot g_t^k$$

Met linkerlid: de groei van de output en rechterlid: $\alpha \cdot$ de kapitaalgroei.

De groei wordt dus gegeven door kapitaaltoename. Toename van de kapitaalintensiteit noemen we kapitaalverdieping.

Maar: constante groei vereist dus een constante groei in kapitaal. (constant hier in de betekenis van voortdurend). Dit is onrealistisch.

Want:

- Steeds meer investeringen nodig (=sparen)
- Maar sparen is begrensd door inkomen en kapitaalgoederen depreciëren met de tijd.
- Kapitaalintensiteit zal niet blijven stijgen maar een evenwicht bereiken.

Steady state niveau van kapitaal per arbeider en van BBP per capita.

Het model dat we reeds bekwamen is een redelijk model, maar we willen de onrealistische situatie hierboven beschreven eruit halen.

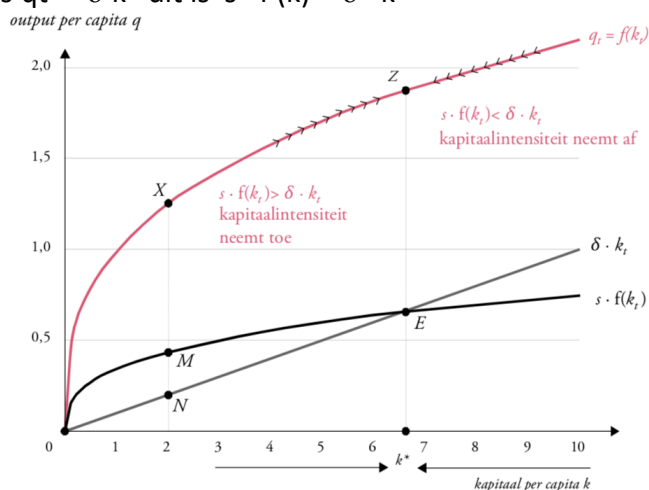
- Verandering in kapitaalstock:
 - Nieuwe investeringen: I
 - Jaarlijkse depreciatie: δ

Investerings zijn gelijk aan sparen: Dus: $\Delta K = s \cdot Q - \delta \cdot K$ (getranscribeerd geeft dit: “de verandering van de kapitaalstock is gelijk aan het deel van het inkomen ($=Y=Q$) dat we opzijzetten voor spaardoeleinden maal inkomen minus de depreciatiequote maal de grootte van de kapitaalstock”).

Of: $\Delta k = s \cdot q - \delta \cdot k$

Kapitaalstock blijft onveranderd als:

$s \cdot q_t = \delta \cdot k$ dit is $s \cdot f(k) = \delta \cdot k$

Solow model met technologische vooruitgang

Technologische vooruitgang = met eenzelfde hoeveelheid productiefactoren meer output produceren.

Vooruitgang schuift de (intensieve) productiefunctie naar omhoog.

$$q(t) = A(t) \cdot [k(t)]^\alpha$$

nu is er immers een extra term. De groeivoetbenadering van daarstraks kunnen we hier eveneens toepassen:

$$\Leftrightarrow \ln q(t) = \ln A(t) + \alpha \ln k(t)$$

$$\Leftrightarrow \frac{d \ln q(t)}{dt} = \frac{d \ln A(t)}{dt} + \alpha \cdot \frac{d \ln k(t)}{dt}$$

$$\Leftrightarrow g_t^q = g_t^A + \alpha \cdot g_t^k$$

De extra term, hier in het roze aangeduid, noemen we de TFP of Totale Factor Productiviteit. Deze groeivoet geeft de groei in output die niet wordt verkregen door kapitaalverdieping. Men noemt de TFP ook wel eens het Solow Residu. Ze vormt de basis voor 'growth accounting'.

Growth accounting

Growth accounting splitst de output/capita in twee componenten

- Beweging langsheen de productiecurve (kapitaalverdieping/toename arbeidsprod.)
- Verschuiving van de productiecurve (technologische vooruitgang)

Enkel kapitaalverdieping botst op grenzen, technologische vooruitgang niet (?)

De belangrijkste zwakte van het Solow Model is dat de technologische verandering exogeen wordt verondersteld. Het wordt dus niet in het model verklaard.

Endogene technologische vooruitgang.

In het Romer model is technologische vooruitgang endogeen. Dit wil zeggen dat de technologische vooruitgang niet langer als exogeen wordt gezien, maar wordt bepaald binnen het model zelf. Immers : economische agenten kunnen zich ofwel bezig houden met het verstrekken van arbeid, ofwel met het creëren van ideeën.

We bekijken even het Romer Model.

- Het technologisch vooruitgaan is een resultaat van gedragingen van economische agenten.
- Het modelleert het "doen van onderzoek" als productie van ideeën met behulp van productiefactoren (kosten) in een institutionele context (eigendomsrecht/patenten/...)

Idee is een speciaal goed: ze hebben een niet-rivaal karakter. (heeft iets van publieke goederen)

- Niet rivaal
- Niet uitsluitbaar

Mogelijke marktfaling door positieve externaliteit = suboptimaal aanbod van ideeën.
Daarom: economisch rationeel om patenten te organiseren.

De rol van instituties

Gedrag van economische agenten wordt mede bepaald door instituties.

Vele soorten instituties:

- politieke (bv. democratie, stabiliteit, corruptie, bureaucratie)
- markt (bv. overheidsingrijpen op marktwerking)
- sociaaleconomische (bv. vakbonden, progressiviteit belastingen)
- financiële (bv. ontwikkeling banksysteem en beurs)
- juridische (bv. rechtszekerheid, eigendomsbescherming)

Instituties kunnen:

- transactiekosten doen dalen (ruil makkelijker)
- voorspelbaarheid bevorderen
- samenwerking stimuleren
- onproductief gedrag tegenwerken

De situatie in Korea is een perfect natuurlijk experiment. Het Noorden hield er na de scheiding een planeconomie op na. Het Zuiden ging voor een vrije markt economie. Dit illustreert goed het belang van goed werkende instituties:

Het Noorden is erg arm, het Zuiden erg rijk.

Hoofdstuk 24: De Reële sfeer

Uitgangspunt: een algemeen stabiel prijspeil

In de samenhangende hoofdstukken die werken naar het algemeen AV AA model, bouwen we stuk voor stuk op. In dit hoofdstuk bekijken we een deel van de vraagzijde.

De aggregatieve vraag bestaat uit de reële sfeer en de monetaire sfeer.

We behandelen in dit hoofdstuk de reële sfeer.

We maken een aantal assumpties:

We bespreken het fiscaal budgettair beleid. Buiten beeld blijven: productiekosten, geld en inflatie.

$Y = P \cdot Q$ en aangezien de prijzen constant worden verondersteld: $Y = Q$

We moeten ook geen onderscheid maken tussen reële en nominale grootheden, aangezien nominale groei gelijk is aan reële groei plus inflatie, en de inflatie gelijk is aan 0 in dit voorbeeld. De reële groei = de nominale groei.

Eenvoudig model: gesloten economie zonder overheid

Aangezien

$$AV = C + I + G + E - Z$$

En we weten dat er geen overheid, noch buitenland is, reduceert zich dat tot:

$$AV = C + I$$

Verder geldt ook nog dat het beschikbaar inkomen gelijk is aan het totaal inkomen, er zijn immers geen belastingen.

Alle veranderingen aan AV, zijn dus te wijten aan veranderingen in C of I.

Note: exogene variabelen zijn variabelen verklaard buiten het model (dit is niet 'constant'), endogene variabelen zijn variabelen verklaard binnen het model. In de wiskunde is endogeen = onbekende, en exogeen = bekende.

Private consumptie

Verklaren = verklarende variabelen zoeken.

C, de consumptieve bestedingen hangen af van vele factoren zoals beschikbaar inkomen (BELANGRIJKSTE DETERMINANT), maar ook vertrouwen, vermogen...

We kunnen een specifieke lineaire vorm bekijken:

$$C = C_0 + c * Yb$$

De rico van deze functie wordt gegeven door

$$c = \frac{\Delta C}{\Delta Yb}$$

Het geeft dus hoeveel euro van elke bijkomende euro er wordt gespendeerd. Het intercept van de functie incorporeert alle overige factoren en wordt de autonome consumptie genoemd omdat deze de consumptie geeft onafhankelijk van het beschikbaar inkomen. Veranderingen in het intercept, doet de curve verschuiven.

Het deel van Yb dat niet wordt geconsumeerd noemt men het sparen.

$$Yb = C + S$$
$$S = -C_0 + sYb$$

Met $s = (1-c)$, de marginale spaarquote.

Verder introduceren we de gemiddelde consumptiequote

$$\frac{C}{Yb} = \frac{C_0}{Yb} + c$$

Dit geeft de totale consumptie per eenheid Yb.

Investerings van bedrijven

Dit is een tweede component van de AV. De investeringen waarover we het hier hebben zijn de geplande, of gewenste investeringen. Men noemt ze ook wel de ex ante investeringen. Anders dan bij de C, is de investeringsvraag erg volatiel, daarom dat we hem even exogeniseren voor nu.

Bij investeringen is de kost nu gemaakt, om pas later opbrengsten te hebben. Om de waarde van een investering te bepalen, moeten we ze actualiseren met de formule:

$$A_n = \frac{S}{(1+i)^n}$$

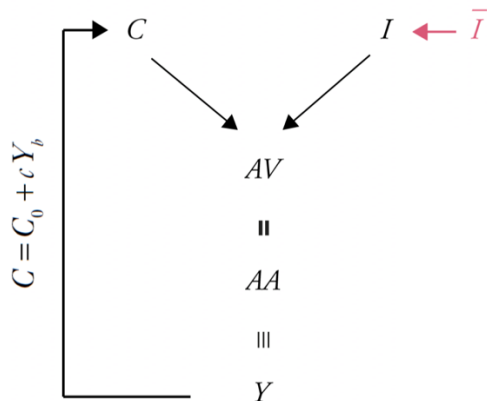
Stel een onderneming wil een machine kopen, er is een i van 5% en elk jaar is er 400 euro opbrengst. De machine is over 3 jaar afgeschreven.

$$\text{Netto Actuele Waarde} = -1000 + \frac{400}{1,05} + \frac{400}{1,05^2} + \frac{400}{1,05^3} \cong 89$$

De NAW is positief, dus: DOEN!

Later zullen we de investeringen wel schrijven als een functie en zullen we haar exogeniteit niet meer veronderstellen.

De structurele vorm van een economisch model

We kunnen Y niet schrijven als een som van C en I , immers: C is ook afhankelijk van Y .

We kunnen een stelsel met 6 vergelijkingen opstellen om de economie te beschrijven. Dit stelsel noemt men de structurele vorm van een economisch model.

$$Y \equiv AA$$

$$AV = AA$$

$$AV = C + I$$

$$C = C_0 + cY_b$$

$$Y_b = Y$$

$$I = \bar{I}$$

Numerieke oplossing van evenwichtsniveau.

alternatieve manier om evenwicht voor te stellen (24.27):

$$AV = Y$$

$$C + I = C + S$$

$$I = S \quad I > S \Rightarrow Y \uparrow \quad S > I \Rightarrow Y \downarrow$$

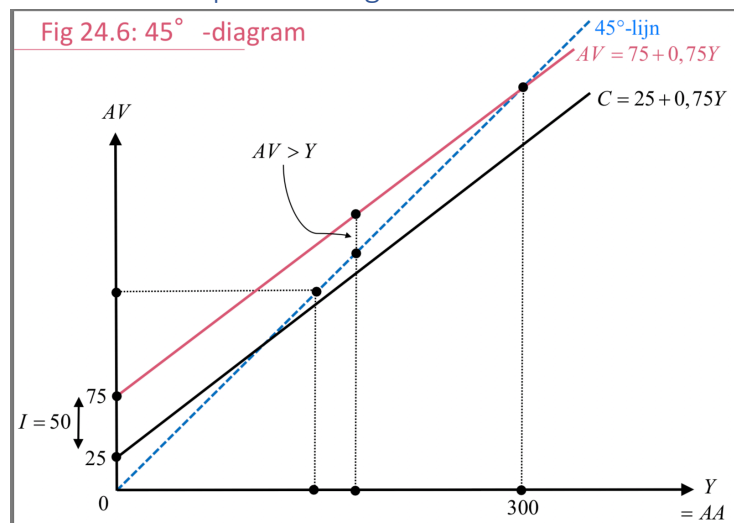
- of: lekken (S) gelijk aan injecties (I)

$AA = Y$	consumptie $C = 25 + 0,75Y$	gewenste investeringen I	$AV = C + I$	is $AV = AA$?	sparen $S = Y - C$	feitelijke investeringen	verandering voorraden
100	100	50	150	$AV > AA$	0	0	-50
150	137,5	50	187,5	$AV > AA$	12,5	12,5	-37,5
200	175	50	225	$AV > AA$	25	25	-25
300	250	50	300	$AV = AA$	50	50	0
400	325	50	375	$AV < AA$	75	75	25

Zie ook HANDBOEK voor volledige uitleg.

= eigenlijk gewoon trial and error. In het evenwicht is de S steeds I.

De evenwichtsproductie: grafisch voorbeeld

De eerste curve: C is de curve erboven, maar dan zonder de I. En we weten dat $AA = C + I$. De afstand tussen de twee lijnen geeft de exogene I. Waar de 45° lijn en de AV elkaar snijden, is het evenwicht. We verplaatsten immers de AA naar de 45° lijn. In dat punt is de S ook gelijk aan de I.

De evenwichtsproductie: algebraïsche benadering.

We kunnen al de vergelijkingen oplossen met de methoden uit de lineaire algebra. Echter in ons voorbeeld kunnen we gewoon via substitutie een mooi verbandje met 1 onbekende opmaken.

$$Y^* = \frac{C_0 + I}{1 - c}$$

EXAMENSTOF: Het sterretje betekent dat dit het BBP is in de evenwichtssituatie. Voor deze waarde van Y is $AV = AA$ en $I = S$

In zulke algebraïsche verbanden staan de exogene factoren steeds in de teller, de endogenen in de noemer.

Je vindt in deze algebraïsche voorstelling ook het spaarparadox terug (cfr. Eerste les)

Immers:

$$Y^* = \frac{C_0 + I - \text{wat we extra sparen}}{1 - \text{hogere spaarquote}} \quad \infty$$

∞: sparen is essentieel niet-consumeren.

Sparen stimuleert een lek in de kringloop omdat het geen vraag stimuleert. In ons model is de vraag louter afhankelijk van I en C, en dus niet rechtstreeks van S.

→ sparen is eigenlijk slecht voor het evenwicht van het BBP.

Comparatieve statica met behulp van de multiplier.

Stel I neemt toe met 25, dan neemt de Y toe met 100, en niet met 25. Dit is het multiplicatoreffect.

$$\begin{aligned} \Delta Y &= Y - Y_0 \\ &= \frac{\Delta I}{1 - c} \end{aligned}$$

$$\frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{1}{1 - c} = \text{de investeringsmultiplier}$$

De IMP > 1 want $c < 1$.

Als I stijgt met 25, gaan de bedrijven hun productie verhogen met 25, Y verhoogt met 25 en dus de inkomens. Van de 25 extra inkomen wordt er $\frac{3}{4}$ geconsumeerd. Dus Y gaat +18,75 nog een keer. Het inkomen neemt toe met $\frac{3}{4} * 18,75$

$$\Delta Y = \Delta I (1 + c + c^2 + c^3 + \dots)$$

Hoe groter c, hoe groter de multiplier. Hoe groter spaarlek, hoe pijnlijker conjunctuurschommeling.

De multiplier vinden we door partieel af te leiden naar de desbetreffende variabele.

Open economie met overheid

Effect overheid

Interactie tussen reële en monetaire variabelen en intrestvoet nog steeds buiten beschouwing.

$$AV = C + I + G + E - Z$$

Overheid heeft impact:

- Directe impact: overheidsuitgaven G
- Indirecte impact: impact op beschikbaar inkomen gezinnen doormiddel van taxatie.

G nemen we exogeen.

G = overheidsuitgaven, niet transfers via soc zekerheid.

T = belastingen

$Y_b = Y - T$

$$\implies C = C_0 + cY_b = C_0 + c(Y - T)$$

Meestal hangt T ook af van hoeveel je verdient:

$$T = T_0 + tY$$

$$\implies C = C_0 - cT_0 + c(1 - t)Y$$

C-curve zal naar beneden verschuiven en vlakker worden.

Hoe hoger t , hoe kleiner de multiplier.

Overheidssaldo hangt endogeen af van Y .

$$\begin{aligned} D &= G - T \text{ (besteding - inkomsten)} \\ &= G - T_0 - tY \end{aligned}$$

Als $D > 0 \rightarrow$ tekort

Als $D < 0 \rightarrow$ overschot

Hoe hoger y , hoe kleiner D .

Tekort kan te wijten zijn aan beleid, of aan slechte conjunctuur !!!

Impact buitenlandse handel

$$Z = Z_0 - zY$$

\rightarrow afhankelijk van WK

\rightarrow afhankelijk van inkomen

E nemen we exogeen.

$$LR = E - Z_0 - zY$$

Slechte conjunctuur is goed voor de LR , een goede conjunctuur is slecht voor de LR .

Evenwicht in algemeen model

$$AV \equiv C + I + G + E - Z$$

$$C = C_0 + cY_b$$

$$Y_b = Y - T$$

$$T = T_0 + tY$$

$$I = \bar{I}$$

$$G = \bar{G}$$

$$E = \bar{E}$$

$$Z = Z_0 + zY$$

$$AV = AA$$

$$AA = Y$$

$$AV = C_0 - cT_0 + I + G + E - Z_0 + (c(1-t) - z)Y$$
$$Y^* = \frac{C_0 + I + G - cT_0 + E - Z_0}{1 - c(1-t) + z}$$

We kunnen ook een evenwichtsvoorwaarde afleiden:

$$I + G + E = S + T + Z$$

S, t, z zijn drie lekken.

I, G, E noemen we koopkrachtinjecties, S, T, Z koopkrachtlekken.

Multiplicator in een open economie met overheid.

$$\frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{1}{s + ct + z}$$

Hoe opener een economie, hoe kleiner de multiplicator.

LET OP: de multiplicator van autonome private consumptie, overheidsuitgaven = investeringsmultiplicatorwaarde

Multiplicator autonome invoer = - investeringsmultiplicatorwaarde.

We kunnen een multiplicator opstellen voor alles in de teller.

Een anticyclisch beleid is een beleid dat tracht recessies te bestrijden doormiddel van het opdrijven van overheidsuitgaven (= investeringen, subsidies, ...).

Hoofdstuk 25: Het IS-LM-MODEL

Inleiding

In de reële sfeer maakten we twee veronderstellingen.

- AA horizontaal
 - o Korte termijn
 - o Algemeen prijspeil constant. `
- Geen invloed van de monetaire sfeer.

In het IS-LM schema maken we ook twee veronderstellingen.

- AA horizontaal
 - o Constant algemeen prijspeil
 - o Korte termijn
- WEL invloed monetaire sfeer.
 - o We kijken naar simultane evenwichten in zowel de geldmarkt als reële sfeer.
 - o Via een dubbele link tussen Q en i (Inversteringen)

LET WEL: heel dit hoofdstuk bespreekt nog steeds de vraagzijde.

➔ ook wel Hicks Hansen schema genoemd

Het IS-LM-schema

➔ geeft de schokken weer en hun effect op de economische activiteit. Dit zijn schokken in de reële sfeer (vertrouwen, Brexit, wisselkoers...), de monetaire sfeer (financiële crisis, credit crunch...) en hun interacties.

Omvat dus twee beleidsfacetten:

- Monetair beleid
- Fiscaal Budgettair beleid.

Verband tussen de reële en monetaire sfeer

Intrestvoet bepaalt de economische activiteit via de investeringen, maar de economische activiteit bepaalt ook de intrestvoet. Immers, wanneer het economisch goed gaat, stijgt de transactievraag naar geld en gaat de intrestvoet veranderen.

De Wisselwerkingen tussen reële en monetaire sfeer eindigt wanneer $AV = AA$ en $Mv = Ma$. Met andere woorden, wanneer er in beide sferen een evenwicht is bereikt.

Voorbeelden verbanden

- Economische herneming
 - o Verhoging Q
 - o Transactievraag naar geld stijgt
 - o Rentevoeten schieten de hoogte in
 - o Door het crowding out effect nemen de investeringen af
 - o Multiplicator blijkt dus kleiner dan als i niet zou stijgen
 - o

°° De sferen bufferen elkaars effecten.

- Expansief monetair beleid
 - o Intrestvoet daalt
 - o Investerings nemen toe wegens lage intrestvoeten.
 - o Multiplicator zorgt voor het toenemen van economische activiteit.
 - o De vraag naar geld neemt toe...
 - o De intrestvoet wijzigt
 - o

Note: In dit model is de investeringsfunctie van de vorm $I = I_0 - hi$, met h de intrestgevoeligheid. Hoe steiler de intrestcurve, hoe Keynesiaanser, hoe minder intrestgevoelig de investeringen.

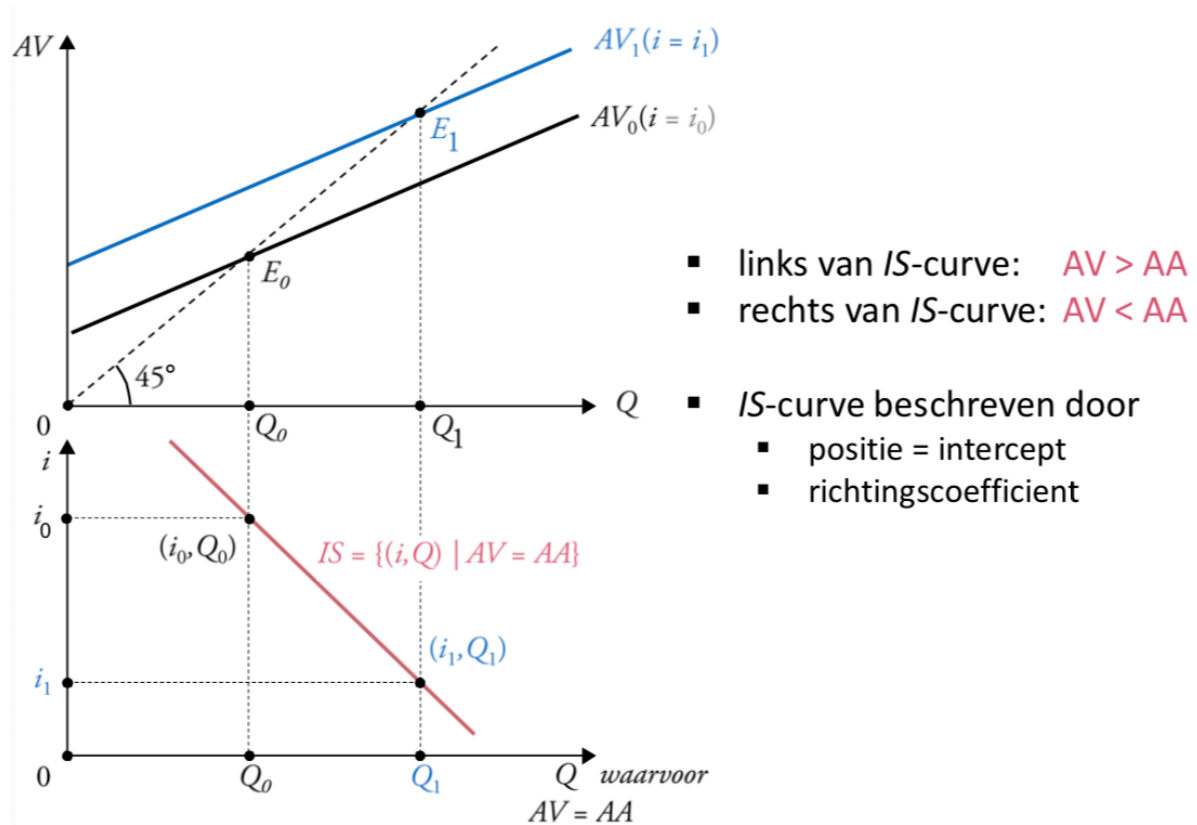
Monetaristen: Vice Versa, want zij vinden dat de i een heel grote invloed heeft.

De IS curve

De IS curve geeft antwoord op de vraag "Wat is het evenwichtsniveau van nationaal inkomen bij alternatieve waarden van de intrestvoet?"

→ geeft alle koppels (i^*, Q^*) waarvoor de reële sfeer een evenwicht bereikt

→ geeft dus de evenwichten in de reële sfeer in functie van i .

$$Q^* = \underbrace{\frac{C_0 + I_0 + \bar{G} - cT_0 + \bar{E} - Z_0}{1 - c(1-t) + z}}_{\text{intercept}} - \underbrace{\frac{h}{1 - c(1-t) + z}}_{\text{richtingscoëfficiënt}} i$$

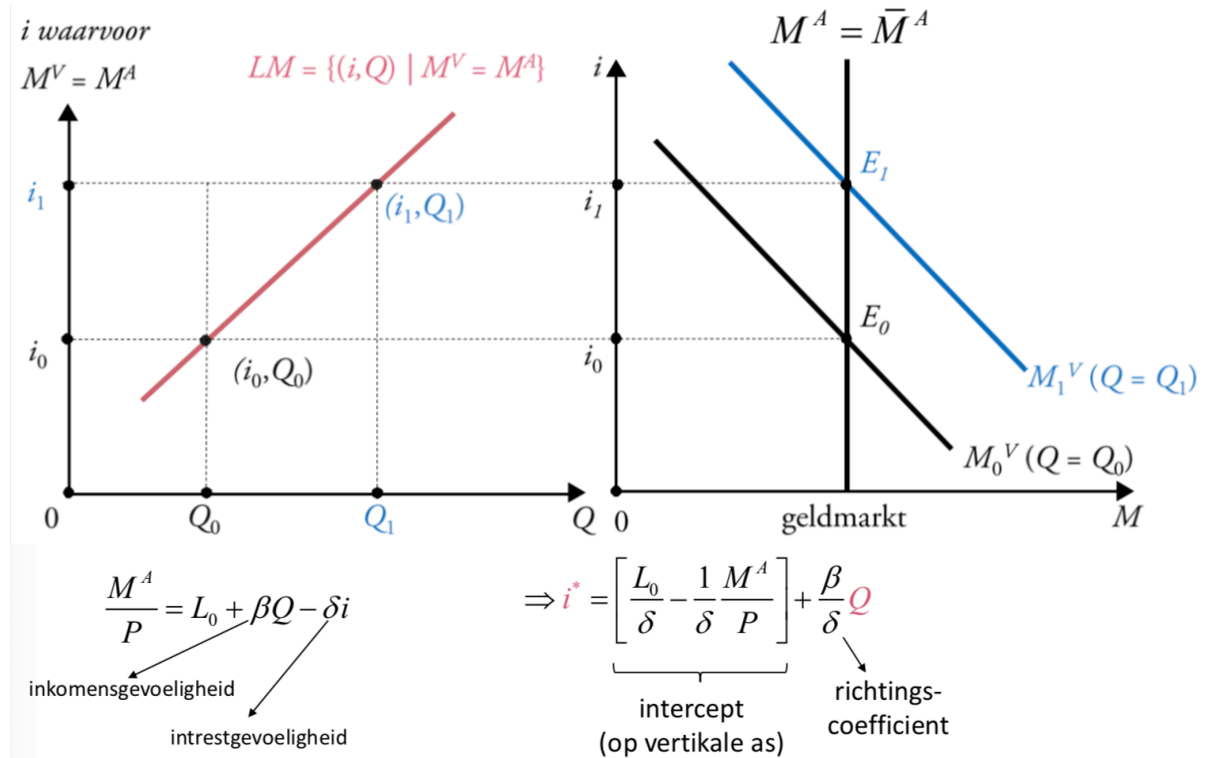
De LM curve

Geeft antwoord op de vraag: "Wat is het evenwichtsniveau van de intrestvoet bij alternatieve waarden van de economische activiteit. "

→ LM = Liquidity = Money Supply

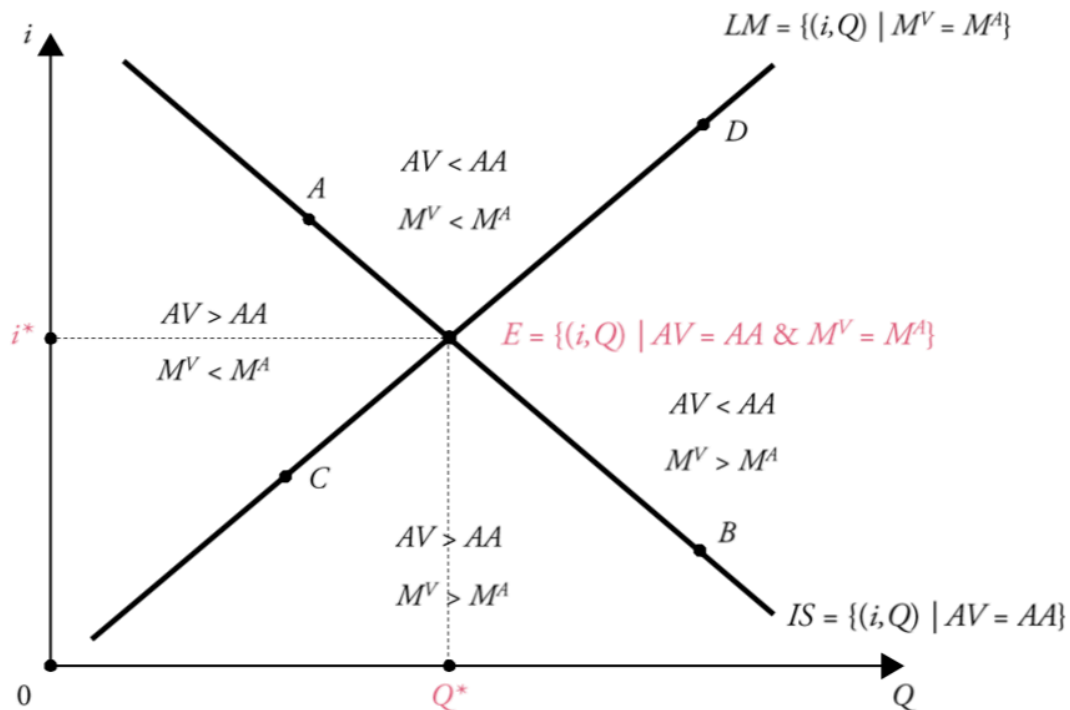
→ koppels (i^*, Q^*) die een evenwicht vormen in de monetaire sfeer.

$$L = M \Leftrightarrow M^v = M^a$$

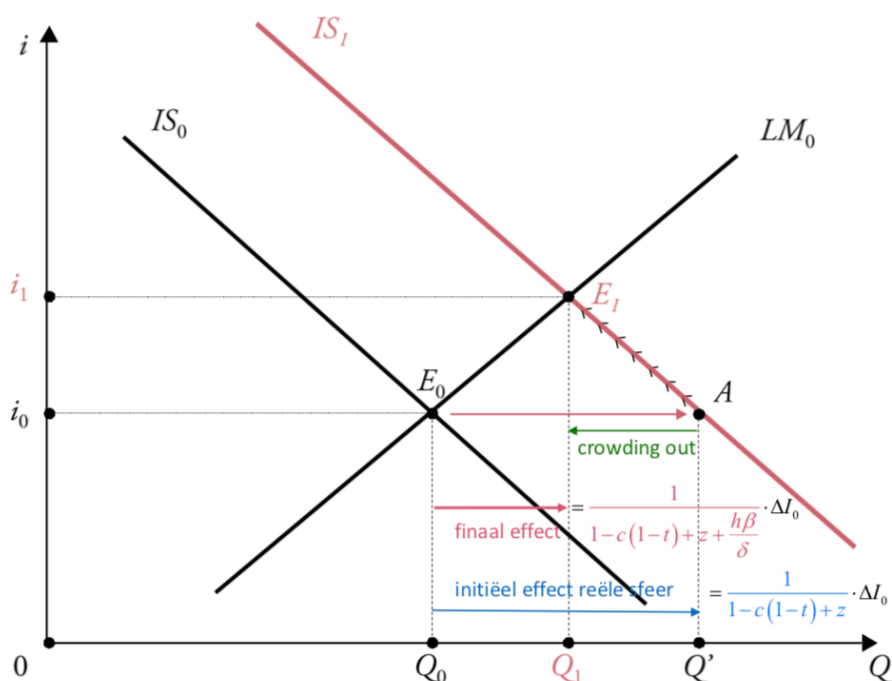

Het evenwicht in het IS-LM schema

Het evenwicht in het IS-LM schema is een koppel (i, Q) waarvoor er zowel in de monetaire sfeer, als in de reële sfeer een evenwicht is.

$$Q^* = \frac{C_0 + I_0 + \bar{G} - cT_0 + \bar{E} - Z_0}{1 - c(1-t) + z + \frac{h\beta}{\delta}} + \frac{1}{\delta} \frac{1}{1 - c(1-t) + z + \frac{h\beta}{\delta}} \left(\frac{M^A}{P} - L^0 \right)$$

Effect toename autonome investeringen

Bijvoorbeeld: wanneer producenten optimistischer zijn over de toekomst.

- IS curve naar recht
- Toename Q
- Er is nu een evenwicht in de reële sfeer, maar nog niet in de monetaire.
- Door gestegen Q , stijgt de transactievraag naar geld en is er een opwaartse druk op de intrestvoet, die zal stijgen tot de monetaire sfeer ook een evenwicht bereikt.

Q neemt dus toe en ook intrestvoet stijgt, maar...

- Q neemt *minder* toe dan als de geldmarkt buiten beschouwing blijft
- deel van effect gaat verloren door stijging i (= crowding out)

→ interactie monetaire en reële sfeer verkleint multiplicator

hoeveel hangt af van helling LM-curve: zie ook verder

Andere schokken in exogene componenten van AV:

- herstel consumentenvertrouwen: IS -curve naar rechts
- verlies aan competitiviteit: IS -curve naar links
- ...

Effect van expansief fiscaal budgettair beleid

Kan expansief zijn ($G \uparrow$ en $T \downarrow$), of contractief ($G \downarrow$ en $T \uparrow$)

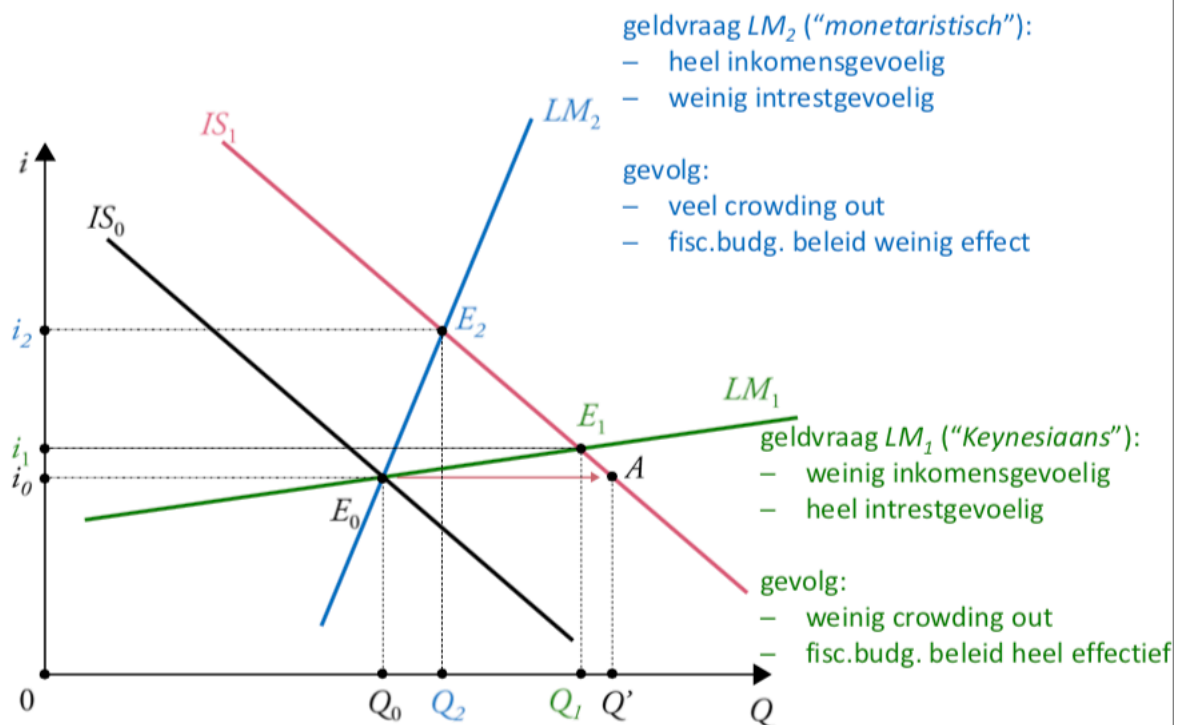
Hoe efficiënt fiscaal budgettair beleid is hangt af van helling LM curve.

▪ vlakke LM1:

- voor gegeven toename van transactievraag naar geld
- is beperkte stijging i nodig om geldmarktevenwicht te herstellen
- dus is crowding out effect beperkt
- en de output neemt sterk toe

▪ steile LM2:

- voor gegeven toename van transactievraag naar geld
- is grote stijging i nodig om geldmarktevenwicht te herstellen
- dus is crowding out effect aanzienlijk
- en de output neemt slechts beperkt toe

Grootte van verdringingseffect hangt af van

- mate waarin transactievraag naar geld stijgt (parameter β)
- mate waarin intrestvoet moet stijgen om geldmarktevenwicht te herstellen (parameter δ)
- hoe sterk investeringen reageren op intrestvoet (parameter h)

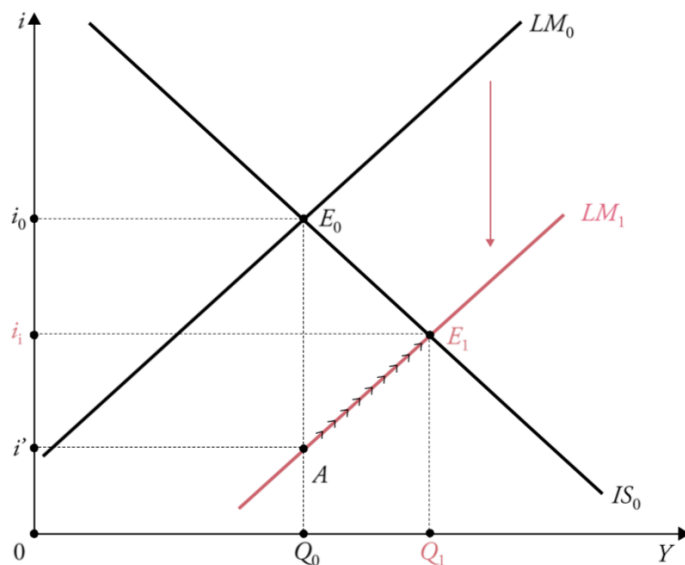
Keynesianen

- geldvraag intrestgevoelig (grote δ), niet inkomensgevoelig (lage β)
- investeringen weinig intrestgevoelig (h is laag)
- => beperkt verdringingseffect; fiscaal-budgettair beleid wel effectief

Monetaristen (zoals Friedman)

- geldvraag niet intrestgevoelig (lage δ), wel inkomensgevoelig (hoge β)
- investeringen wél intrestgevoelig (h is hoog)
- => sterk verdringingseffect; fiscaal-budgettair beleid niet effectief

Expansief monetair beleid

vb van expansief monetair beleid: meer obligatie-inkopen ECB

- => geldaanbodoverschot
- => LM -curve naar beneden en i daalt
- lagere intrestvoet lokt toename investeringen uit
- toegenomen productie zet multiplier reële sfeer in gang
- economische activiteit neemt toe en herstelt evenwicht reële sfeer

Keynes:

- IS -curve verloopt steil (want investeringen weinig intrestgevoelig)
- => beperkte effectiviteit monetair beleid

Monetaristen

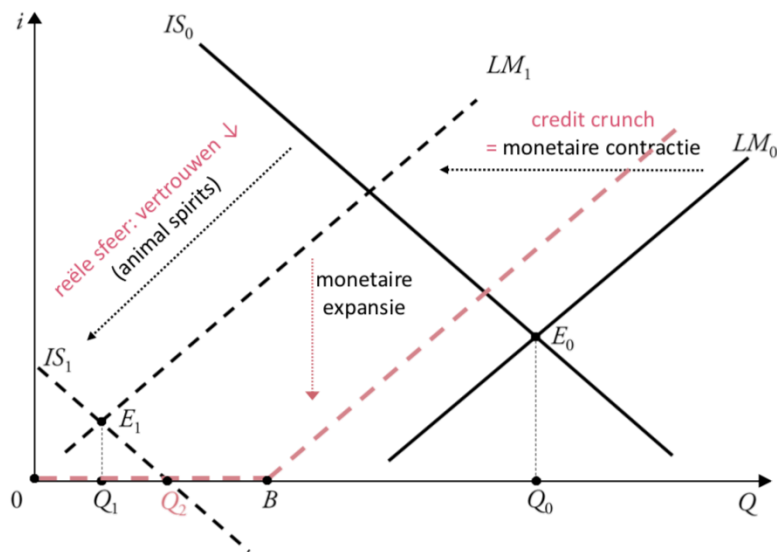
- IS -curve verloopt vlak (want investeringen sterk intrestgevoelig)
- => grotere effectiviteit monetair beleid

DIKKE CRISIS: 2007-2008

Eerst is er een creditcrunch. Dit wil zeggen dat de LM curve enorm naar boven gaat. Daarna kwam er een zeer sterke daling van het consumenten- en producentenvertrouwen. De IS curve ging erg naar beneden.

GEVOLGEN

- Economische activiteit keldert
- Werkloosheid
- Dalende intrestvoet

Monetaire autoriteit heeft daarop de centrale beleidsrente verlaagd tot 0% en heeft de geldbasis massief vergroot? Maar zelfs dat kon het vertrouwen niet herstellen. De banken hadden gigantische deposito's bij de ECB die ze niet opnamen, waardoor de ECB genoodzaakt was een NEGATIEVE depositorente te handhaven.

= liquiditeitsval

LM curve botst op de zero lower bound. = centrale banken verliezen controle over de monetaire sfeer, monetair beleid is dus uitgewerkt. Nu moeten dus fiscaal budgettaire maatregelen genomen worden.

→ flankerende budgettaire-fiscale stimuli

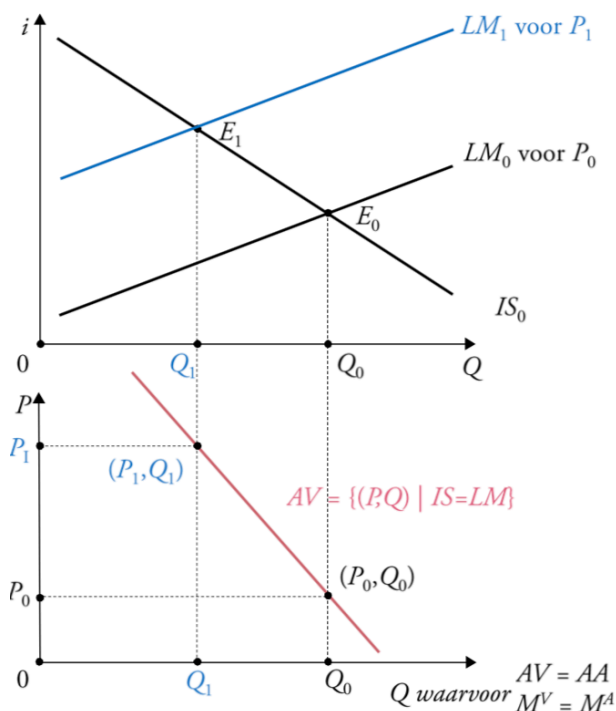
- overheidsuitgaven verhogen en/of belastingverlagingen
- verschuiven IS-curve naar rechts
- geen verdringingseffect tot punt B

MAAR de keerzijde: overheidstekorten ↑

- later nood aan 'fiscal consolidation' (sanering)
- timing en mix saneringsmaatregelen zijn essentieel (prematuur in Eurozone eind 2011, begin 2012)

Het ISLM schema en de aggregatieve vraagcurve

Afleiden van de aggregatieve vraagcurve

Merk op AV-curve verloopt dalend

Maar toch is ze verschillend van de micro-economische vraagcurve

- op macro-economisch niveau: geen substituten
- stijging van algemeen prijspeil => stijging inkomens

Er is wel: reële kasbalanseffect ('real balance effect')

- stijging prijsniveau
- reële geldhoeveelheid daalt
- => stijging intrestvoet (hangt af van parameters LM)
- afname investeringen (hangt af van intrestgevoeligheid I)
- afname output (multiplicator; hangt af van parameters reële sfeer)

Comparatief statisch moeten we volgend onderscheid maken:

- bewegingen op AV-curve: veranderingen van P-niveau
 - verschuivingen van de AV-curve:
 - alle veranderingen in evenwichtoutput t.g.v. verschuivingen van LM of IS die *niet* te maken hebben met P , bvb.
 - fiscaal-budgettair beleid (expansief, contractief)
 - monetair beleid (expansief, contractief)
 - schokken in reële sfeer (animal spirits; export; import; ...)
 - schokken in monetaire sfeer
 - ...

Merk op dat in het ISLM een verschil zichtbaar is tussen fisc budg beleid en monetair beleid. In het AVAA schema niet meer.

Maar toch is er wel degelijk verschil tussen beide instrumenten

- expansief budgettair-fiscaal beleid: intrestvoet stijgt
- expansief monetair beleid: intrestvoet daalt
- daardoor zal ook uitgelokte outputtoename verschillen: intrestdaling doet intrestgevoelige componenten van AV toenemen, bvb. private investeringen; met gevolgen voor LT-groei

Hoofdstuk 26: Het Aggregatieve Aanbod (AA)

Specifieke kenmerken van de arbeidsmarkt

Rol van vakbonden en werkgeversorganisaties

Het loon, meer bepaald de loonnorm is een resultaat van de onderhandelingen tussen de sociale partners. Deze zijn

- de erkende vakbonden
- de erkende werkgeversorganisaties

Bovenstaanden bereiken een Centraal Akkoord, ook wel Interprofessioneel Akkoord genoemd (IPA) . Hierin wordt opgeschreven hoeveel de nominale lonen kunnen stijgen de volgende twee jaar.

Dan gaat dat IPA naar paritaire comités, waar op sectorieel niveau COA's (Collectieve Arbeidsovereenkomsten) worden bedisselt. Deze laatste worden bekrachtigd per KB.

Imperfecte informatie

Soms betalen bedrijven meer dan het 'marktefficiënte loon'. Studies tonen aan dat dit goed is voor de productiviteit van de werknemers. (Bij ontslag is verlies groter, minder verloop,...)

Ook bij werknemers is er imperfecte informatie. (zoekkosten, credibiliteit, prijspeil,...)

➔frictionele werkloosheid

Loonrigiditeit

Lonen passen zich niet gemakkelijk neerwaarts aan. Veel lonen blijven jaar na jaar onveranderd. In tijden van crisis gebruiken bedrijven liever andere dingen om de kosten te drukken dan het loon.

Evenwicht op de arbeidsmarkt met vakbonden en prijszetters

De onderhandelingscurve

Prijsvorming op de markten is afhankelijk van de loonvorming. Immers, het mag duidelijk zijn dat de loonkost de MK van de ondernemingen. De loonvorming van op de arbeidsmarkt is dus belangrijk.

Bepalende factoren:

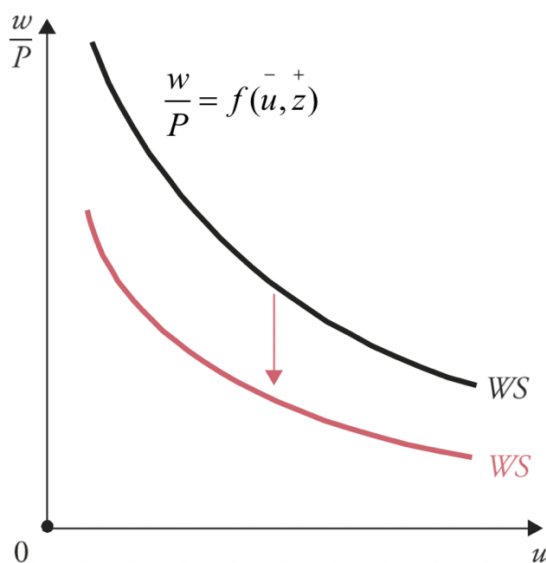
- 1) verwachte toekomstig prijspeil, want werknemers zijn geïnteresseerd in reële lonen.
- 2) Relatieve macht van vakbonden en patroons
 - Macht vakbonden groter bij lagere werkloosheid
 - Macht werkgevers groter bij hogere werkloosheid.
- 3) Alle andere factoren
 - Hoogte werkloosheidsvergoeding
 - Duur werkloosheidsuitkering
 - ...

Loonnorm wordt verklaard als:

$w = P^e \cdot f(u, z)$ of nog $\frac{w}{P^e} = f(u, z)$. Het verwachte reële loon evolueert negatief met u .

Op korte termijn is volgende gelijkheid niet per se waar, wanneer aan deze wel voldaan is, dan zitten we in de middellange termijn.

$$P^e = P \Rightarrow \frac{w}{P} = \frac{w}{P^e}$$

Beweging op de WS curve : hogere werkloosheid, dat is minder macht voor de vakbond, meer voor de werknemer. Dit leidt tot lagere reële lonen.

Verschuiving van de WS curve: als institutionele kenmerken veranderen^{oo}

De prijszettingcurve

Een onderneming bepaalt haar prijs aan de hand van de marginale kosten MK. In perfecte mededinging is $p = MK$; echter, wanneer een onderneming meer marktmacht heeft, kan ze een prijs vragen hoger dan MK.

$$p = (1 + \theta) \cdot MK$$

Met $(1 + \theta)$ de markup genaamd.

Er is tegenwoordig een grote stijgende tendens in marktmacht.

Afleiding: zie slides

We krijgen nu volgende relatie:

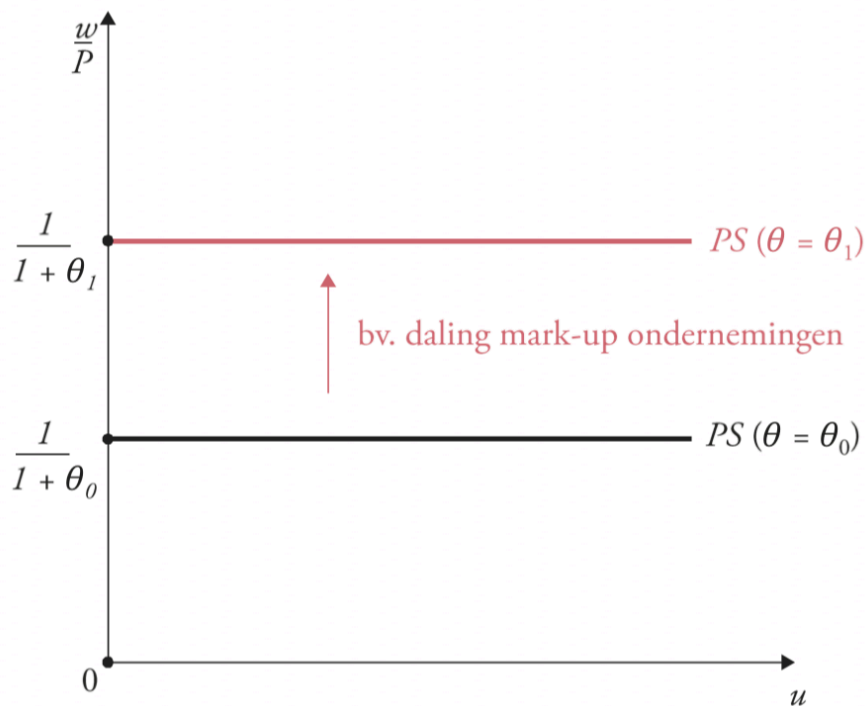
$$P = (1 + \theta) \cdot MK = (1 + \theta) \cdot w$$

Hoe meer marktmacht een onderneming heeft, hoe groter θ .

We voeren op bovenstaande nog enkele elementaire bewerkingen uit zodat we

$$\frac{w}{P} = \frac{1}{1 + \theta} \text{ uitkomen, conform ons assenstelsel.}$$

$$\frac{w}{P} = \frac{1}{1 + \theta}$$

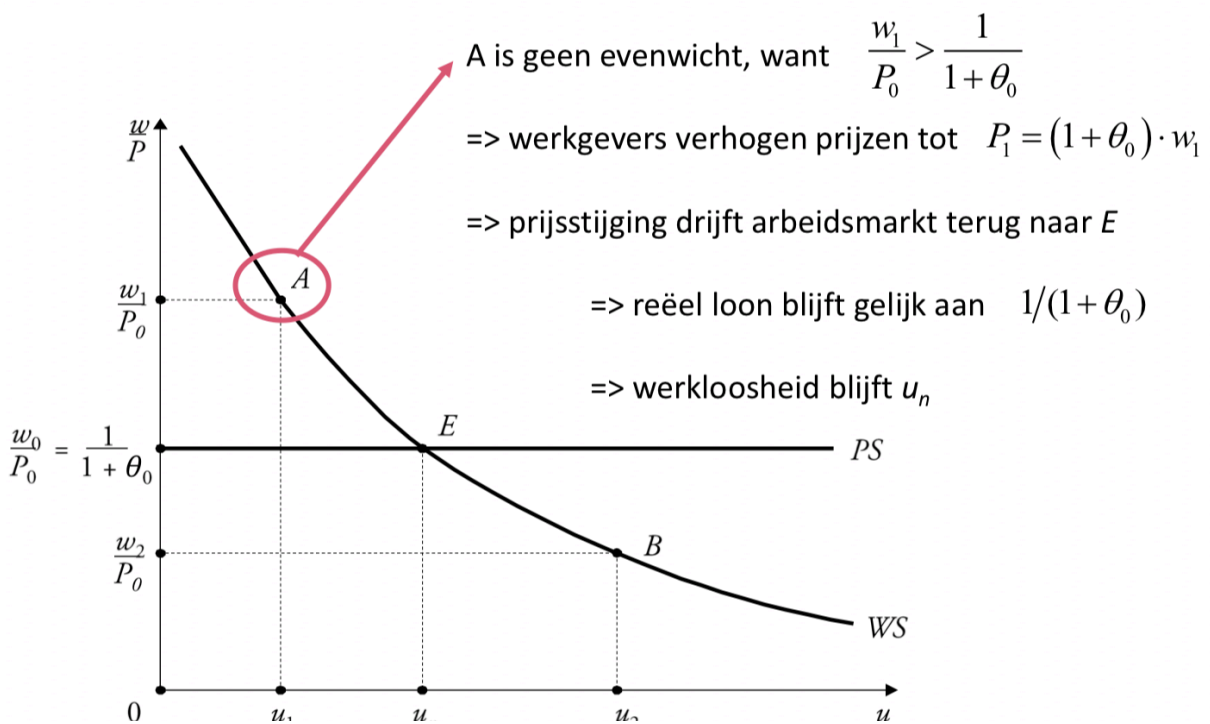
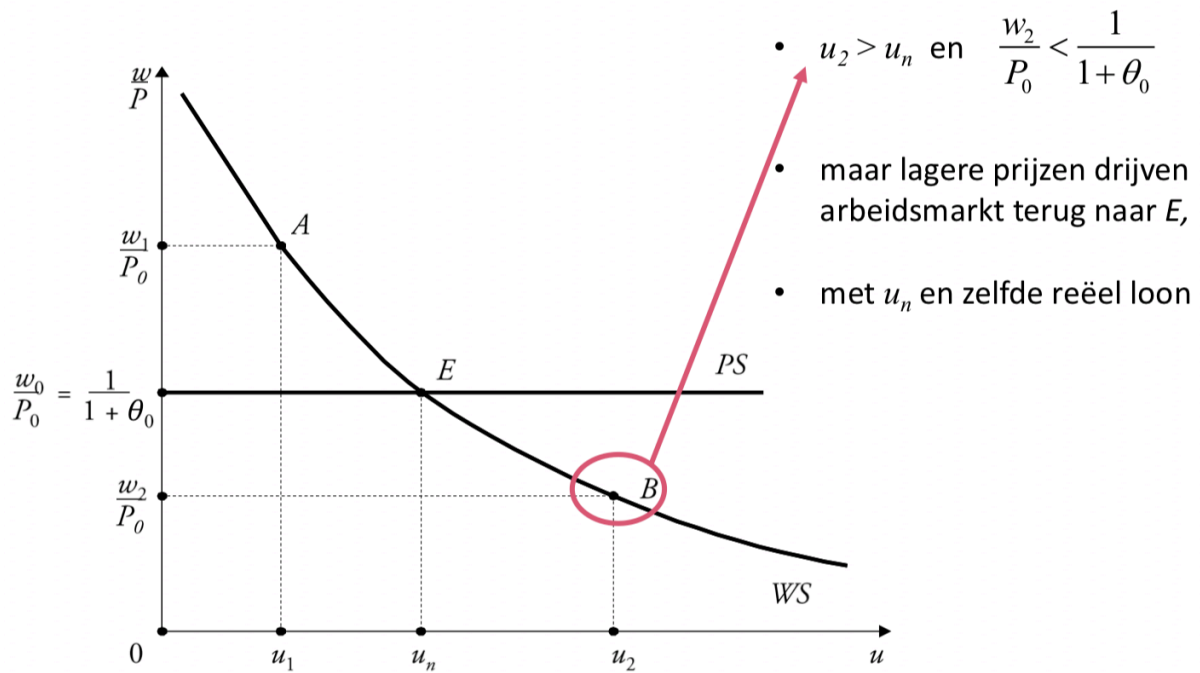

Opmerkingen:

- PS curve horizontaal, want hangt niet af van de werkloosheid.
- PS curve verschuift bijvoorbeeld als marktmacht afneemt.

Het macro-economisch evenwicht op de arbeidsmarkt

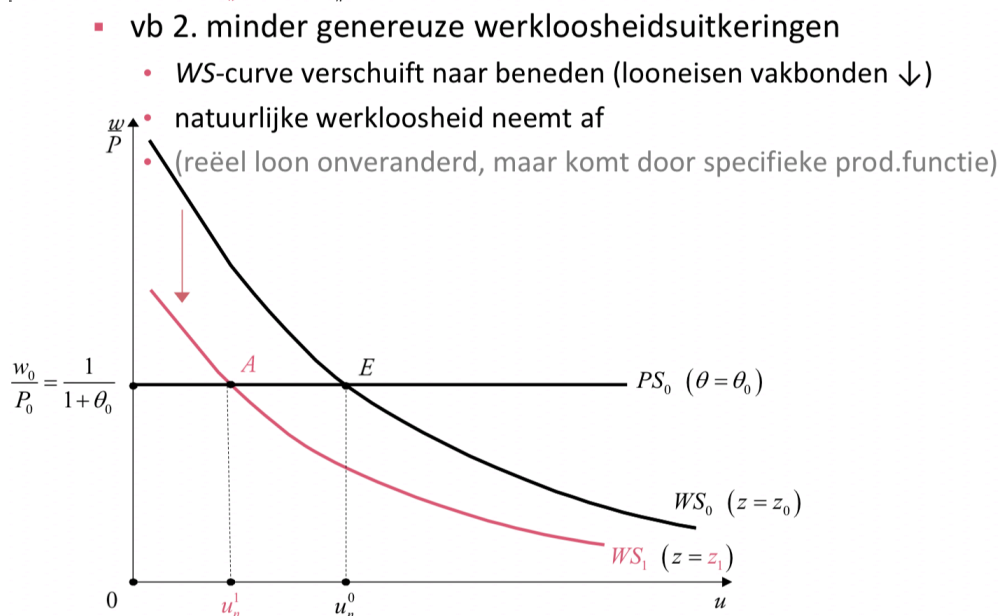
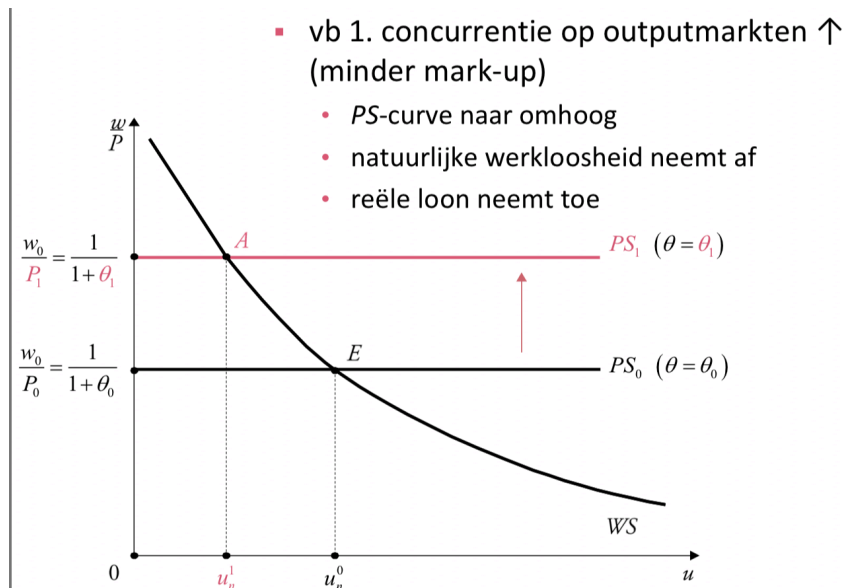
In het "evenwicht" op de arbeidsmarkt is het evenwichtsreëel loon een resultaat van de onderhandelingen tussen sociale partners (de WS curve) en dat ook voldoet aan de prijszettingsrelatie (PS curve)

We zien dus dat de arbeidsmarkt steeds tot in E zal terugkomen. We definiëren daartoe de natuurlijke werkloosheid/ structurele werkloosheid u_n

Structurele werkloosheid en reëel loon zullen veranderen als WS/PS curve verschuiven. Bijvoorbeeld als marktmacht daalt of de werkloosheidsverzekering minder genereus wordt

Voorbeeld:

Dit zijn voorbeelden van STRUCTUREEL beleid. Dit is een tool van beleidsmakers naast bv Fisc . Budg. Beleid.

De aggregatieve aanbodcurve

Het natuurlijke outputniveau

Lezen in Handboek (p 766)

Afleiding van de aggregatieve aanbodcurve

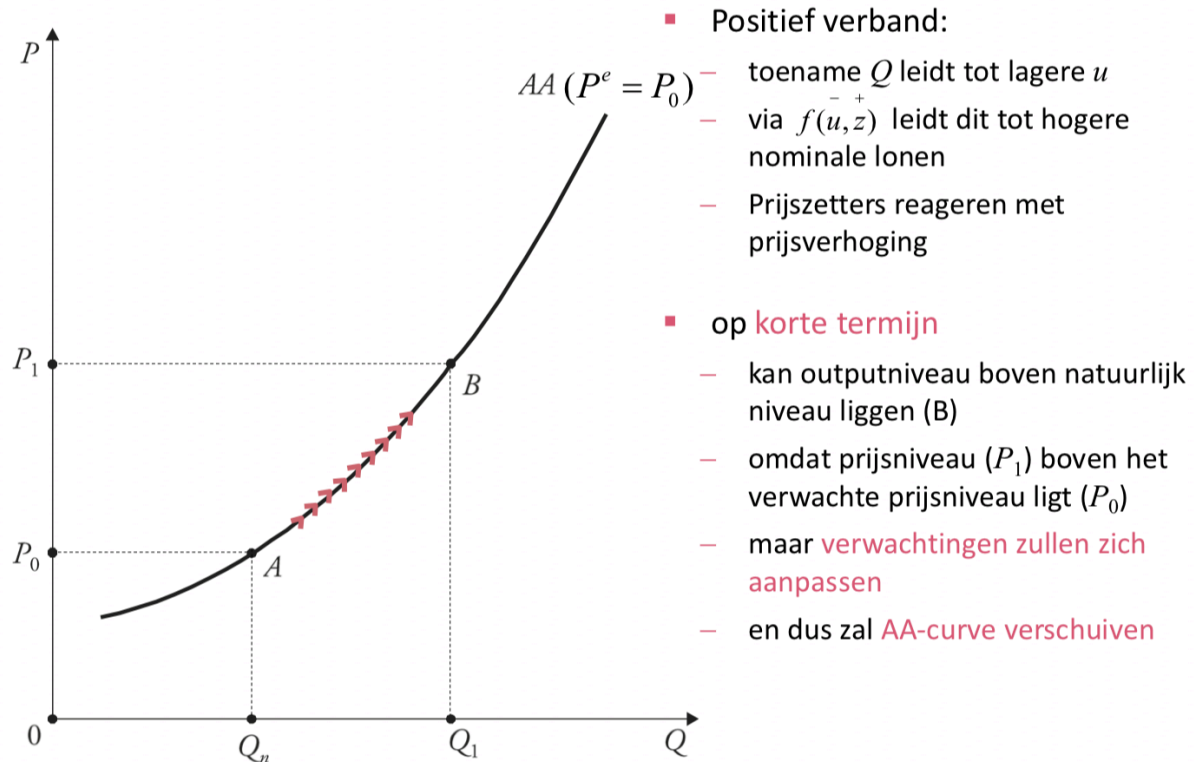
We doen dit in 2 stappen.

- 1) Loslaten van onze vroegere veronderstelling dat feitelijke P = verwacht P
- 2) Relatie arbeidsmarktevenwicht en outputniveau

Lezen op de slides of in handboek !!! Daar staat het immers mooi uitgeschreven.

$$P = (1 + \theta) \cdot P^e \cdot f\left(1 - \frac{Q}{N}, z\right)$$

is de formule die we bekomen. Er is dus een positief verband tussen P en Q, voor gegeven waarden van de shiftfactoren θ , P^e en z .

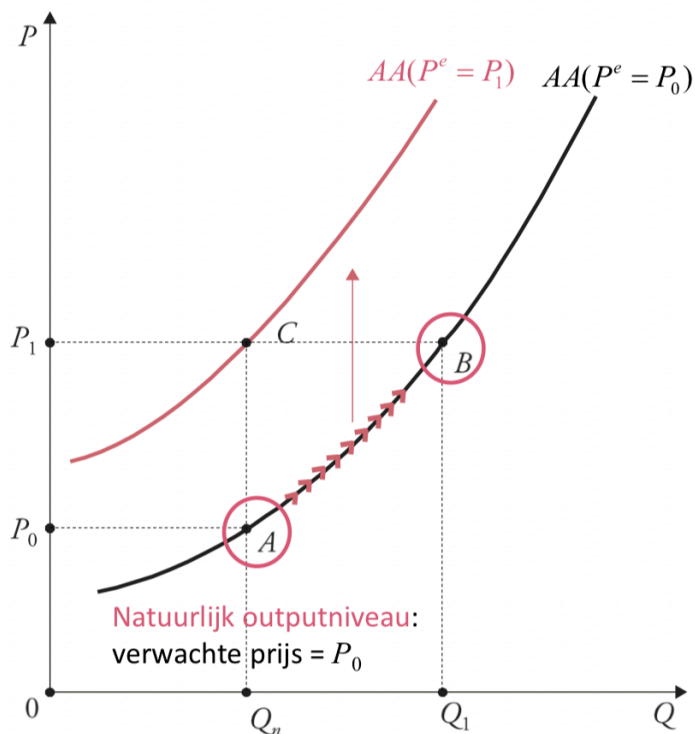

Verschuivinden van de AA curve

Elke AA curve is getekend voor een verwacht prijsniveau waarbij geldt dat:

$$P = P^e \Leftrightarrow Q = Q_n$$

Als verwachte prijsniveau gelijk is aan P_0 , dan gaat de AA curve door punt (P_0, Q_n)

activiteit stijgt **boven natuurlijk outputniveau**

$\Rightarrow P_1 > P_0$: prijzen liggen hoger dan verwacht

\Rightarrow van korte duur: verwachtingen passen zich immers aan

$\Rightarrow P_e$ neemt toe van P_0 tot P_1

\Rightarrow AA-curve verschuift (P_e is shift-factor)
gaat nu door (Q_n, P_1)

\Rightarrow op **MLT**: output keert terug naar **natuurlijk niveau**

Conclusies:

- op KT kan Q afwijken van natuurlijk outputniveau, op MLT niet
- natuurlijk Q_n outputniveau kan zelf natuurlijk ook wijzigen; bvb. verandering marktmacht, flexibilisering arbeidsmarkt, productiviteitstoename, ...

hoe lang duurt het voor nieuwe evenwicht in C wordt bereikt?

- hangt af van snelheid waarmee prijsverwachtingen zich aanpassen
- en dit hangt (o.a.) af van looptijd (arbeids)contracten
- bvb. automatische indexering lonen: AA-curve snel omhoog

leidt ook tot verschil tussen modellen en visies:

- op lange termijn: prijzen zijn flexibel en economie naar Q_n
- over middellange termijn: minder overeenstemming

Rationele verwachtingen versus de nieuw-keynesianen

Lezen in HB, is eerder historische achtergrond.

Hoofdstuk 27: Het AV-AA Model

Het AV-AA schema

De aggregatieve vraagcurve

De aggregatieve vraag hangt af van alle gezinnen, de overheid, de bedrijven...

Ze heeft een dalend verloop NIET om micro-economische redenen, wel omdat

- Als prijzen stijgen, stijgt de transactievraag naar geld
- De intrestvoet zal ceteris paribus stijgen
- Vermogensvraag van geld zal afnemen tot de geldmarkt weer in evenwicht is.

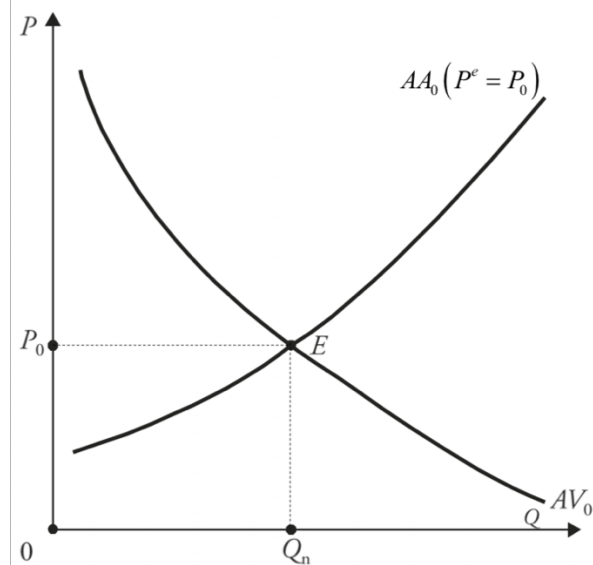
- Maar in de reële sfeer leidt de hogere interestvoet tot minder investeringen.
Dit is de intuïtie achter de dalende AV-curve.

De aggregatieve aanbodcurve

Het aggregatieve aanbod geeft een positief verband tussen de economische activiteit (Q) en het algemeen prijspeil.

Dit stijgend verloop wordt verklaard door het feit dat de prijzen worden aangepast, maar de prijsverwachtingen met vertraging reageren.

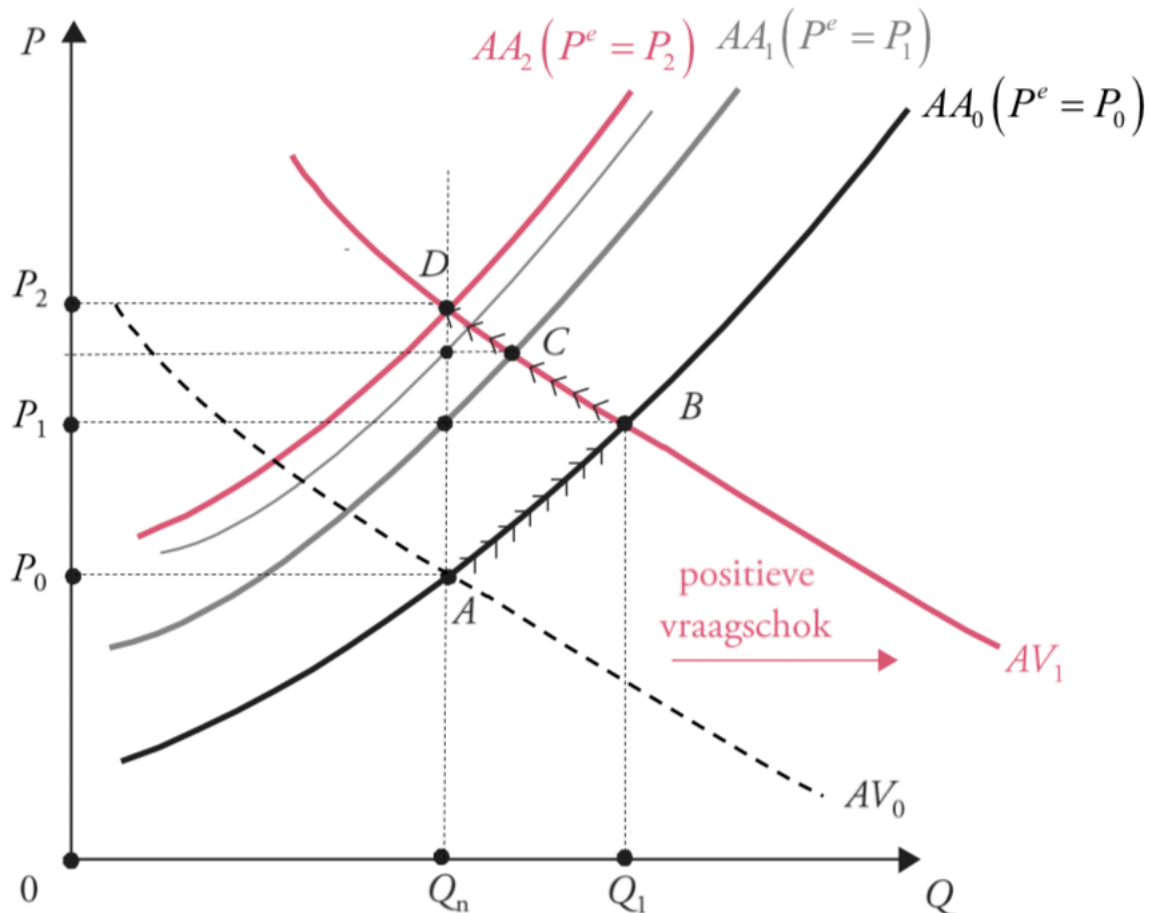
Het evenwicht in AV-AA op middellange termijn

In het evenwicht is $AV = AA$, maar P_0 is ook het prijsniveau dat werd verwacht en werd verankerd in de loonakkoorden. Als $P_0 = P^e$, dan bevinden we ons in Q_n , het natuurlijk outputniveau.

Vraagschokken

Een positieve vraagschok in AV AA.

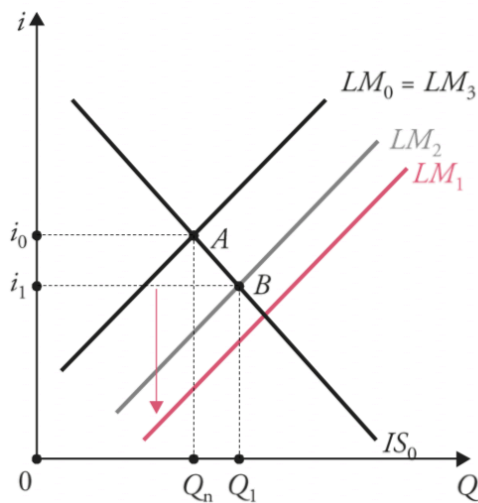
We starten in A. De AV curve verschuift naar rechts door een positieve vraagschok.

- Op Korte termijn zullen de prijzen en de productie stijgen tot het punt B.
- Op middellange termijn is dit geen evenwicht wat het prijsniveau P_1 is hoger dan prijsniveau P_0 , dat verwerkt zat in de loonakkoorden. Bij de volgende onderhandeling zullen de vakbonden hogere lonen eisen.
- Als de lonen stijgen, stijgen ook de loonkosten voor de werkgevers. De prijzen zullen dus stijgen. AA maakt dus een sprongetje naar boven.
- In het punt C zijn de verwachtingen nog niet optimaal, de output neemt af en de prijzen stijgen.
- Wanneer AA nog een sprongetje maakt tot in punt D zijn de feitelijke prijzen de verwachte prijzen.
 - In D zijn de hogere prijzen volledig gecompenseerd door nominale loonstijgingen
 - Reëel loon en tewerkstelling status quo.

Opmerkingen: de 'rationele verwachtingentheorie' sluit de omweg via B en C uit, en gaat uit van een ogenblikkelijke prijsstijging.

Het ISLM model met vraagschok uit monetair beleid

(a) een positieve vraagschok ten gevolge
van **expansief monetair beleid**

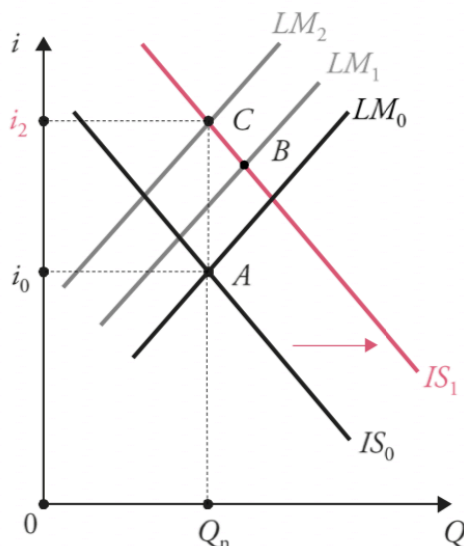

Bij expansief monetair beleid, verschuift de LM curve naar beneden.

- De interestvoeten zullen dus ook dalen , en de economische activiteit Q zal stijgen.
- Op korte termijn passen prijzen zich al gedeeltelijk aan, de LM curve stijgt dus terug een beetje.
- Op middellange termijn stijgen zowel de lonen als de prijzen en stijgt LM opnieuw.
- Het nieuwe evenwicht = oude evenwicht.
 - o Geen effect op output of interestvoet
 - o Enkel prijspeil is gestegen!

Het ISLM model met vraagschok uit budgettair-fiscaal beleid

(b) een positieve vraagschok ten gevolge
ervan **expansief budgettair-fiscaal beleid**

De IS curve schuift naar rechts wegens expansief bf beleid. Op korte termijn stijgen i en Q

- Op KT stijgen ook de prijzen en verschuift dus de LM curve omhoog (er is meer vraag naar geld.)
- Dit doet de interestvoet stijgen.

- Na enige tijd stijgen de prijzen verder tot in C.
- De output staat dan terug op Q_n
 - o Prijspeil en interestvoet zijn nu gestegen, de investeringen zijn afgenomen (impacteert eventueel lange termijn groei!!!)

2008-2009 in AV AA

In de financiële crisis van 2008-2009 en de daaropvolgende recessie was er zowel lage reële groei als lage nominale groei. (amper inflatie)

Oorzaak: booming business in de Amerikaanse vastgoedsector. Lage rentes op de markt en overdreven kredietverstrekking met risico op wanbetaling waren schering en inslag; De rommelkredieten werden geëffectiseerd. Vanaf 2007 daalden de huisprijzen, dus ook de onderpanden van de leningen. Later ging Lehman Brothers neer en verspreidde de crisis zich over de hele wereld.

In AVAA

- Oorsprong kunnen we vinden in de financiële sector (LM), maar ook ferme impact op de reële sfeer door bijvoorbeeld het ineenstuiken van het consumentenvertrouwen, de investeringen...
- Hierop daalde de Amerikaanse AV naar buitenlandse goederen, maar ook die van de wereld (netto export)
- AV naar links
- Economische activiteit daalt op KT met neerwaartse druk op de prijzen
- ...

Beleid :

- Er werd terecht geantwoord met een expansief vraagbeleid (<3 Bernanke)
- QE = het naar rechts duwen van de LM (en dus de AV curve).
- Budgettaire fiscaal beleid : IS curve (en dus AV curve) naar rechts duwen.

De Phillips Curve

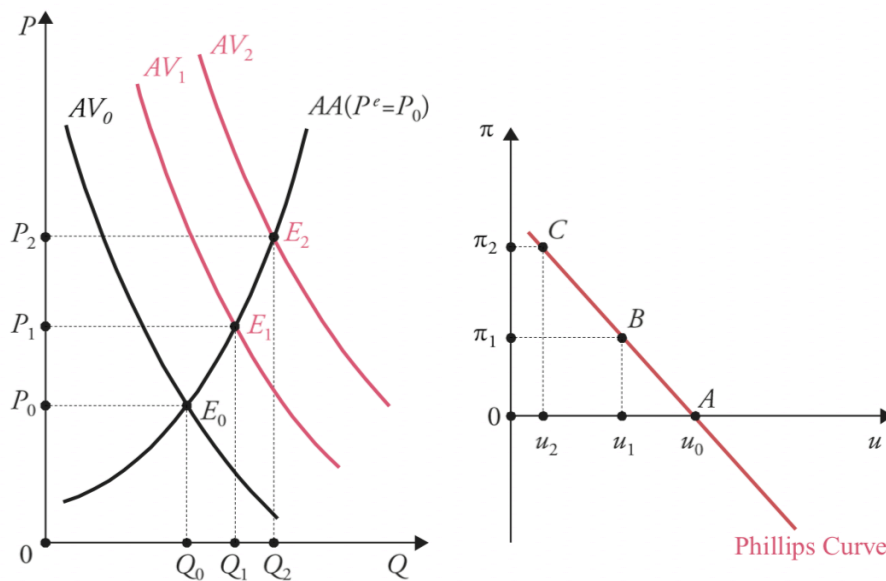
Voor beleidsmakers is een expansief vraagbeleid erg aantrekkelijk.

- Electoraal sexy
- Toename van Q , en dus minder werkloosheid.
- MAAR het effect op de output (en op Q) is slechts tijdelijk
- Maar er is wel een al dan niet groot effect.

Een toename van AV, verlaagt werkloosheid en resulteert in hogere inflatie. Een dalen van AV verlaagt de inflatie, maar brengt hogere werkloosheid met zich mee. Deze tradeoff is steeds aanwezig.

Bestrijden van werkloosheid, lokt inflatie uit. Een strijd tegen de inflatie, lokt werkloosheid uit.

De Phillipscurve vat keynesiaanse analyse samen MAAR focust op vraagschokken, voor gegeven prijsverwachtingen.

Beweging op de Phillipscurve is een indicatie van een vraagschok.

Tegenwoordig denken de meeste economen dat de Phillipscurve voor goed heeft afgedaan na 2008-2009. Ze is horizontaal komen te liggen.

Phillipscurve geeft soort menukaart aan beleidsmakers

- Demand management genoemd
- Economie finetunen

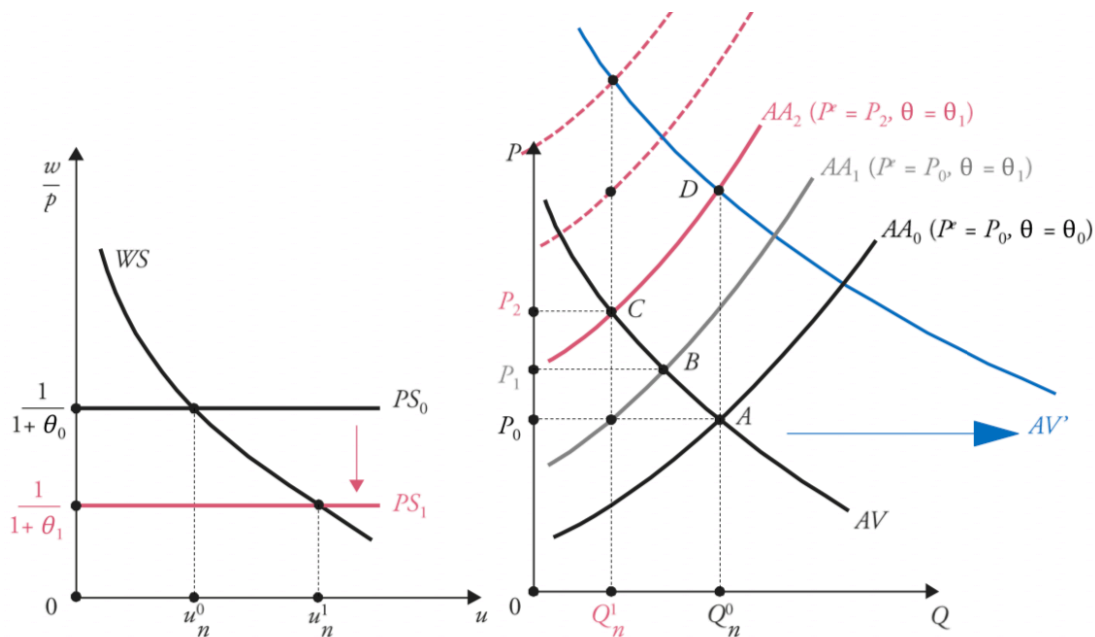
Kritiek:

- Monetaristen
 - Monetair beleid doeltreffender dan FB beleid
 - Onduidelijk welke schokken de economie treffen
 - Delay op beleid, dus vaak te laat
- Nieuw Klassieken
 - Rationele verwachtingen : Aacurve is verticaal bij Q_n ,
 - Vraagbeleid kan dus geen LT invloed bekomen.
 - Lukt wel inflatie uit

Sinds 2008-2009 revival van de keynesiaanse analyse.

Aanbodschokken

De olieprijschokken van de jaren zeventig in AV AA

Drie inzichten:

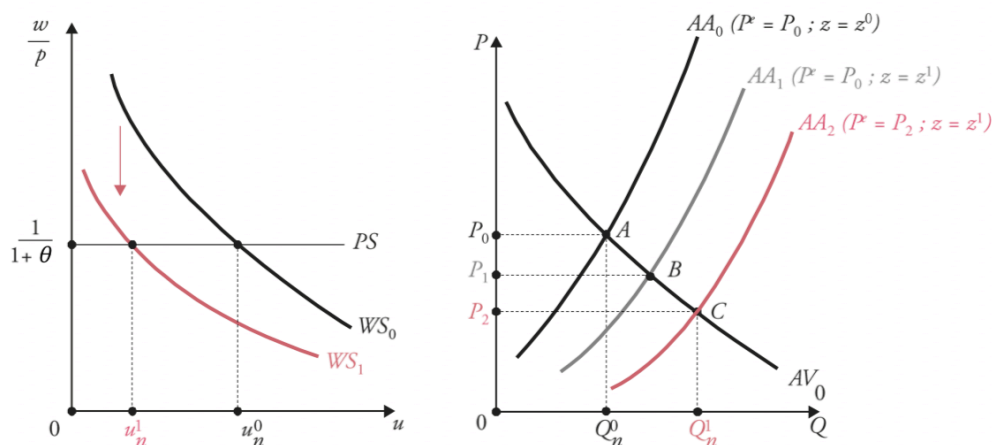
- Tijdelijke tradeoff tussen werkloosheid en hogere inflatie hier niet.
- Bij een negatieve aanbodschok komen hogere werkloosheid en hogere inflatie samen voor = STAGFLATIE
- De werkloosheid of lagere output is structureel
 - o Expansief vraagbeleid om werkloosheid te bestrijden zal deflatorisch werken.
 - o Enkel verhogen van het natuurlijk outputniveau Q_n kan helpen (door WS naar beneden te brengen bv)

Amerikaanse en Europese economie stagneerden niet door de olieschokken omdat:

- Olieprijsstijging was een gevolg van de opkomst van Azië
- Groter besteedbaar inkomen door export
- Minder afhankelijkheid van olie.
- CB hebben sterk restrictief beleid gevoerd.

Positieve aanbodschok in AV AA

bvb. onderhandelingsmacht vakbonden daalt

Aanbodbeleid en structurele hervormingen.

Structurele hervormingen van arbeids- en goederenmarkten

Structurele hervormingen zijn hervormingen

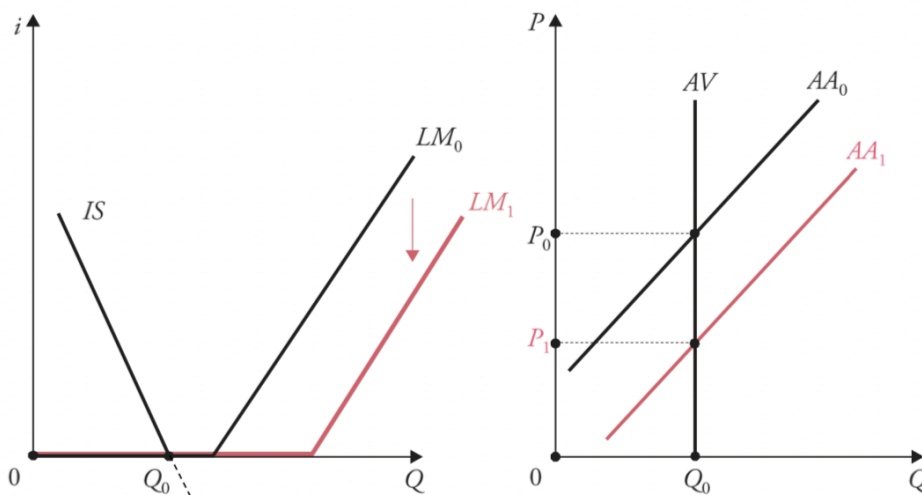
- Om het natuurlijk werkloosheidsniveau te doen dalen
- Om het natuurlijk outputniveau te verhogen.

In AV AA komt dit neer op het verschuiven van de WS en/of PS curve

- Flexibiliseren van de arbeidsmarkt (minder strakke regulering)
 - o WS naar beneden (minder macht van de vakbond)
 - o AA naar beneden
- Dereguleren van de goederenmarkt en meer concurrentie
 - o Markup daalt, PS curve schuift naar boven
 - o De AA curve zal dus naar beneden gaan.

Opmerking:

Normaal gezien werkt flexibilisering goed en stimulerend, echter: wanneer er liquiditeitsval is, dan loop AV verticaal en heeft een verschuiving van AA naar beneden enkel een deflatorisch effect en geen invloed op de output.

De RBC-theorie

De Real Business Cycle theorie is een theorie ontwikkeld door de Nieuw Klassieken

Deze zegt:

- Productiviteitsschokken en toename is niet enkel belangrijk op lange, maar ook op middellange en korte termijn.
- Elke overheidsinterventie die niet structureel is, is een verstoring van het productieproces.
- Vraagbeleid heeft geen enkele rol/zin. Enkel structureel beleid is goed.

Voorbeelden van RBC interventies:

- Flexibilisering, deregulering, betere match tussen arbeidsvraag en -aanbod., onderwijs, opleidingen, innovatie....

Nieuw Keynesiaanse modellen zijn een synthese van

- Rationele verwachtingentheorie op LT
- Met op KT en MLT ruimte voor vraagbeleid aangezien er rigiditeiten spelen.

AV-AA, inflatie en outputgap

Inflatie is een PERMANENTE toename van de prijzen, en verschilt dus eigenlijk van wat we zagen hiervoor. Dit geldt ook voor veranderingen in Q .

De oorzaken van inflatie op lange termijn

Op lange termijn vinden we een antwoord voor inflatie in de kwantiteitstheorie van geld.

$$MV = PQ$$

Als de omloopsnelheid constant blijft op LT, dan is $\pi = M - g$

Inflatie is dus een gevolg van het feit dat de CB de geldhoeveelheid sneller laten groeien dan g .

Waarom?

- Inflatie leidt tot een hogere nominale interestvoet, die bij recessie dan verlaagd kan worden.
- Uitgaven overheid financieren via geldcreatie (= "inflatiebelasting")

Verstorende effecten van inflatie

Inflatie verstoort de drie functies van geld:

- Rekeneenheid: bij 3994829 miljoen dollar voor een brood kunnen we ons niets meer voorstellen.
- Ruilmiddelfunctie: hoe meer geld je nodig hebt in je portefeuille, hoe moeilijker te transporteren.
- Beleggingsmiddel: ontwaarding belegging.

Kredietverstrekkers dekken zich in tegen de inflatie door een hogere nominale interestvoet te gaan aanrekenen. = interestvoet i van Fisher

$$i = r + \pi^e$$

Met r de reële interestvoet, afhankelijk van voorkeuren, risico, aanbod en vraag spaargeld... " i " is hierin de nominale interestvoet.

Als feitelijke inflatie anders is dan de verwachte: verliezen of winsten voor kredietverstrekkers en ontleners.

'wanneer ik een lening heb uitstaan en er is veel inflatie, dan wordt mijn lening goedkoper' en vice versa.

Het AV AA schema met permanente inflatie en groei

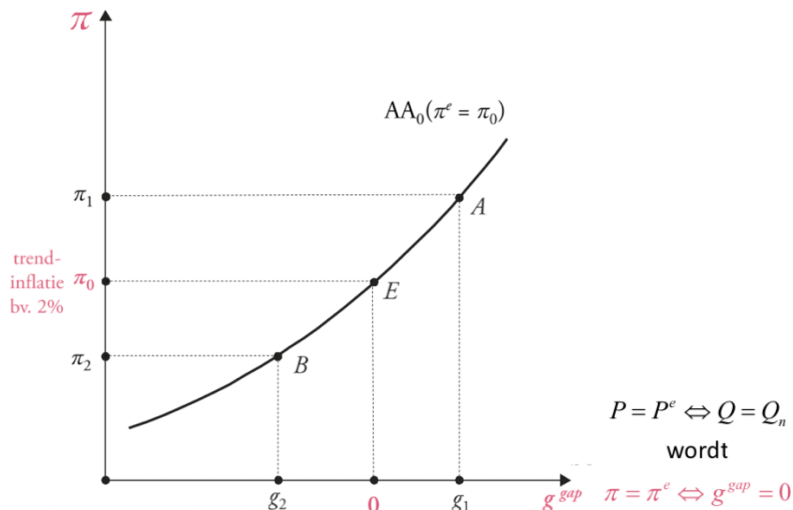
(ook eens doorlezen in boek)

In de realiteit zijn er geen niveaus van P en Q , maar eerder veranderingen te bemerken. We willen graag van de (P, Q) ruimte naar de (π, g^{gap}) ruimte gaan.

Vakbonden en werkgevers onderhandelen de nominale lonen en houden rekening met groei en inflatie op de lange termijn.

Het verwachte reële loon is : $w_R^e = \frac{w}{P^e}$, de procentuele verandering wordt dus gegeven

door: $\dot{w} = \dot{w}_R^e + \pi^e$. Dit is de som van de verwacht reële loonsstijging en de verwachte inflatie. Dit geeft een nieuw AVAA schema.

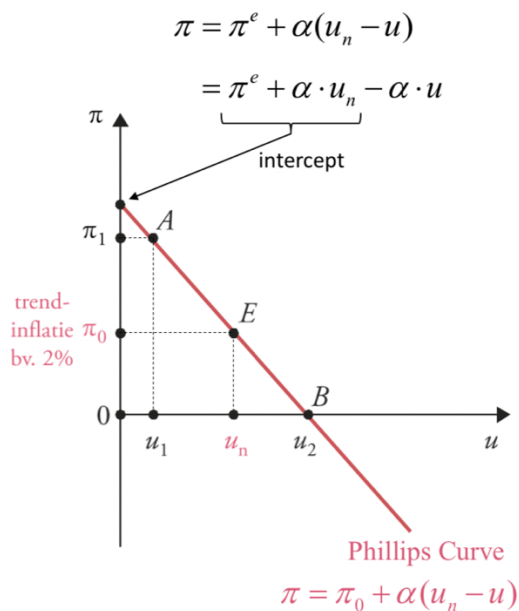

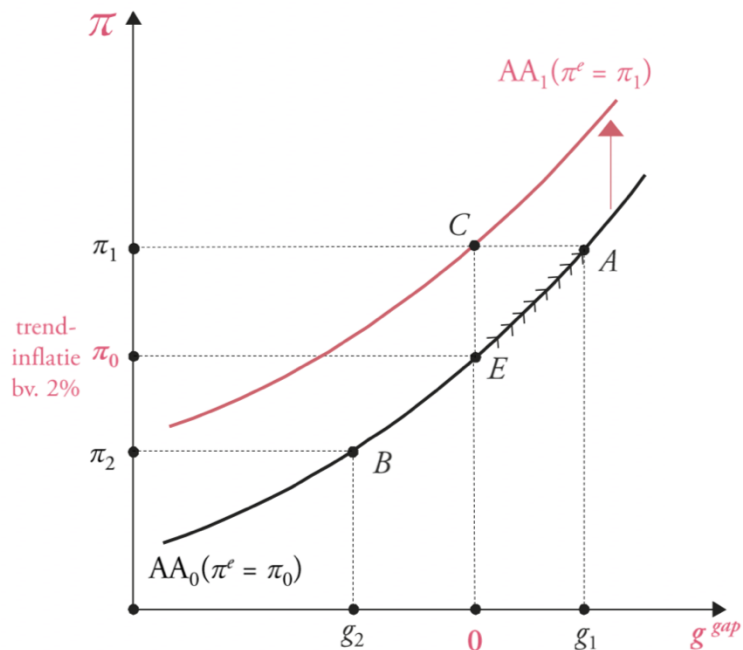
De vroegere AA curve werd getekend voor een verwacht prijsniveau, nu voor een verwachte inflatie. Vroeger ging de AA curve door het punt (P_0, Q_n) , nu door het punt $(\pi_0, 0)$.

Algebraïsch wordt dat: $\pi = \pi^e + \alpha(u_n - u)$, waarbij we de outputgap = 0 begrijpen als de natuurlijke werkloosheid.

- Dus als $u = u_n$ dan is $\pi = \pi^e$
- Dus als $u < u_n$ dan is $\pi > \pi^e$
- Dus als $u > u_n$ dan is $\pi < \pi^e$

We kunnen ook een nieuw, aangepaste Phillipscurve maken:

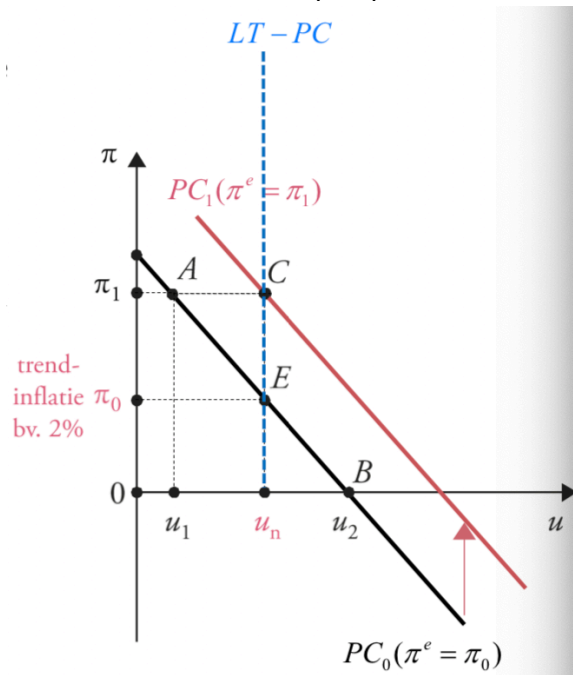

We kunnen het verhaaltje terug opnieuw doen met de nieuwe AV AA.

- Stimulerend vraagbeleid brengt economie van E naar A
- De groei is groter dan de natuurlijke groei, de werkloosheid lager dan de natuurlijke werkloosheid. En de inflatie hoger dan de verwachte inflatie.
- De verwachte inflatie zal stijgen.
 - o AA schuift om hoog; Punt C wordt bereikt. De outputgap is 0, werkloosheid natuurlijk en de inflatie gelijk aan de verwachte inflatie
- Wel zien we dat het nieuwe evenwicht bij een HOGERE inflatie bestaat.

Stimulerend vraagbeleid is tijdelijk en doet trendinflatie stijgen.

Dit bovenste kan ook in de philipscurve worden voorgesteld.

- Stimulerend vraagbeleid schuift de economie op PC van E naar A

- Inflatieverwachting wordt aangepast, PC verschuift.
- Economie gaat van A naar C, waarbij de inflatie gelijk is aan de verwachte inflatie en de werkloosheid natuurlijk is.
- Je hebt dus steeds hogere inflatie nodig als je u permanent onder u natuurlijk wilt houden.

OP SLIDES DE ANALYSE VAN VROEGERE SCHOKKEN.

Hyperinflatie en deflatie

Deflatie: als prijspeil daalt:

- AV neemt af
- reële schuldenlast stijgt
- ondernemingen proberen toch schulden af te betalen door meer inkomsten te generen via lagere prijzen
- prijspeil daalt verder, net als AV
- economie komt tot stilstand
- DIKKE CRISIS

Deze deflatoire spiraal kan je gaan doorbreken met expansief monetair beleid, als de nominale interestvoet nog niet 0 is (nog geen liquiditeitsval)

Hyperinflatie vaak in oorlogssetting te vinden. Overheid dwingt centrale banken geld te printen om hun oorlog te bekostigen, echter de soldaten aan het front 'produceren niets tastbaars'

Gevolgen:

- geldhoeveelheid die gezinnen en bedrijven willen aanhouden, daalt.
- toename AV: waardoor prijzen nog sneller stijgen
- ook koopkracht overheid daalt: => nog meer geld drukken
- inflatie neemt opnieuw verder toe...
- DIKKE CRISIS

Oplossing: monetair saneringsbeleid

Hoofdstuk 28: Globalisering: internationale handel

Inleiding

Deze laatste twee hoofdstukken "Internationale Handel" en "Migratie gaan eigenlijk over het verplaatsen van resp. goederen en diensten en de productiefactoren arbeid en kapitaal. LET OP: we bespreken hier steeds economische argumenten die dus losstaan van culturele/politieke/ethische/... invalshoeken.

Enkele gegevens.

Mensen drijven al heel lang handel. Vroeger waren het vooral goederen met hoge waarde die werden getransporteerd. Maar met de komst van de stoomboot en het Suezkanaal werden ook massagoederen verscheept. De internationale handel kende een terugval in de

grote depressie van de jaren 30. Na WOII is er dan een echte globaliseringsgolf, die kwam er met de snelle groei van internationale handel en de komst van containers en roll-on roll-off schepen.

Nu:

- Brexit ...
- Comeback van het protectionisme?

Handel groeit meestal sneller dan de output, behalve tijdens crises.

Rijke landen zijn de belangrijkste importeurs en exporteurs, al zijn de zogenaamde ontwikkelingslanden in opmars.

China is heel belangrijk geworden.

Comparatieve kostenvoordelen als bepalende factoren van internationale handel.

Internationale handel komt tot stand door comparatieve kostenvoordelen die specialisatie en arbeidsverdeling met zich mee brengt.

Dit is steeds zo, zelfs als één van de twee beschouwde landen een absoluut kostenvoordeel heeft in alles. Als dat land goed X wil produceren, dan moet het inboeten aan de productie van goed Y.

Voorbeeld:

De VS en Europa produceren graan en kledij.

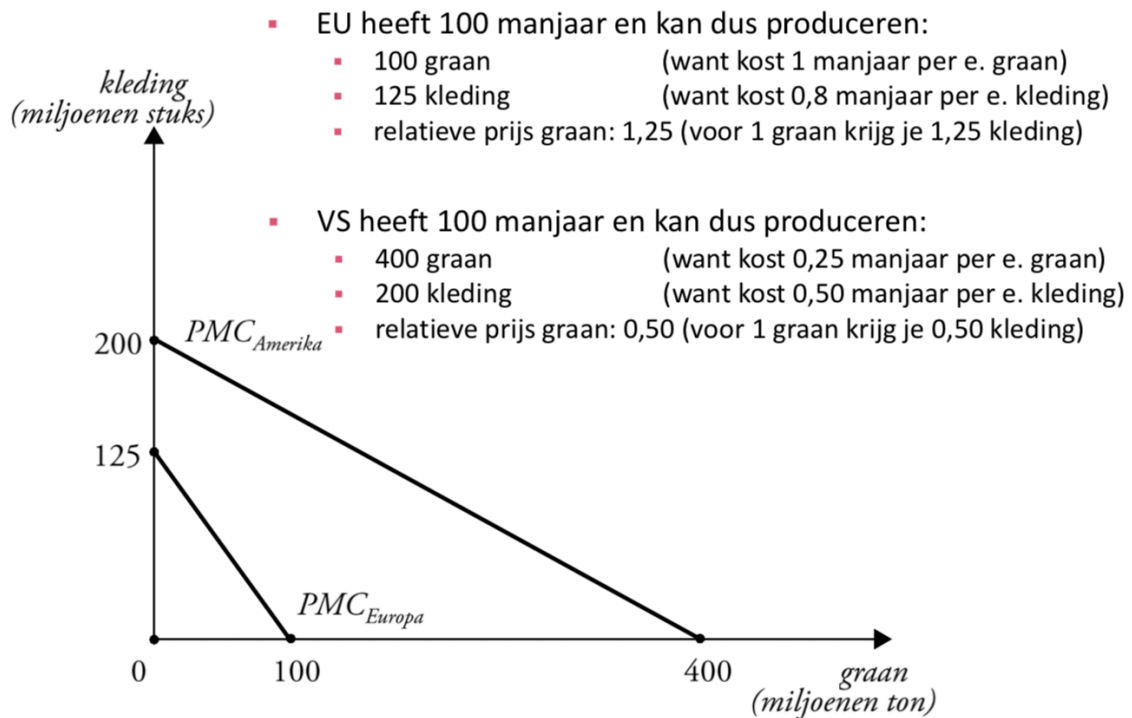
We veronderstellen:

- Dat L de enige productiefactor is
- Beide landen beschikken over 100 miljoen manjaar
- Er zijn constante schaalopbrengsten
- Er zijn geen belemmerende factoren zoals transportkosten.

	tonnen graan		kledingstuk	
	kost per eenheid	output per manjaar	kost per eenheid	output per manjaar
Europa	1 manjaar	1	4/5 manjaar	1,25
Amerika	1/4 manjaar	4	1/2 manjaar	2

Amerika heeft duidelijk absoluut voordeel.

De situatie zonder handel noemt men autarkie.

$$\begin{aligned}
 \left(\frac{p_G}{p_K} \right)_{VS}^{autarkie} &= \frac{\text{prijs van graan (in manjaar)}}{\text{prijs van kleding (in manjaar)}} \\
 &= \frac{1/4 \text{ manjaar}}{1/2 \text{ manjaar}} = 0,5
 \end{aligned}$$

$$\left(\frac{p_G}{p_K} \right)_{EU}^{autarkie} = \frac{1 \text{ manjaar}}{4/5 \text{ manjaar}} = 1,25$$

We zien dus dat de relatieve prijzen verschillend zijn. Graan is comparatief (uitgedrukt in kledij) goedkoper in de VS dan in de EU. Kledij vice versa.

Dit impliceert het ontstaan van handel, immers: handelaars kopen het goed in waar het goedkoop is, en verkopen het met winst waar het duur is.

Met 1 ton graan kan een handelaar in de VS 1,25 kleding kopen, die die kan verkopen in de VS voor 2,5 ton graan. Dit levert een winst van 1,5 ton graan.

➔ Consumptiemogelijkheden bij beide landen nemen toe.

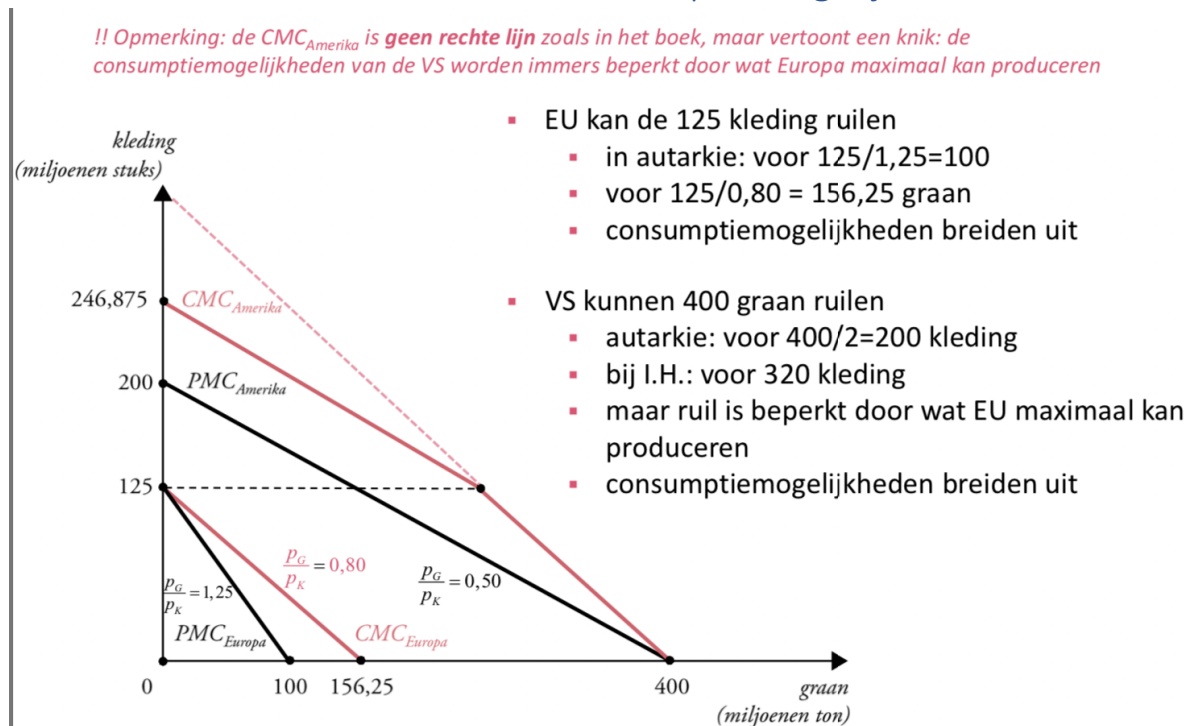
Verklaringen voor comparatieve kostenvoordelen

Verklaringen

- Technologische voorsprong (maar wordt snel uitgehold...)
- Verschillen in relatieve beschikbaarheid van productiefactoren (in sommige landen meer Human Capital, meer mensen, meer laaggeschoolde arbeid, meer hoogopgeleiden, grondstoffen...)
- Toenemende schaalopbrengsten

!! kostenvoordelen liggen niet definitief vast !!

Internationale handel breidt de consumptiemogelijkheden uit.

Merk op dat de totale hoeveelheid goederen in de wereld stijgt!

Internationale handel zorgt dus voor:

- Meer consumptiemogelijkheden
- Hoe dichter de ruilvoet ligt bij de binnenlandse goederenprijsratio, hoe kleiner de voordelen van handel.
- Ook kwalitatieve uitbreiding: groter assortiment.
- Meer concurrentie, dat zorgt 'in the long run' voor betere producten en meer innovatie.
- Verspreiding nieuwe technologie en know how

Winnaars en verliezers

Globaal gezien is er welvaartsverhoging en zeker op lange termijn. Toch zijn er ook eerst 'kinderziektes' waarmee moet worden rekening gehouden.

Bedrijven en mensen moeten zich aanpassen. Bv arbeiders van de landbouw verliezen hun job en moeten zich omscholen tot textielarbeider. Sommige gaan daar niet in slagen en worden werkloos. Op KT zijn er dus verliezers. Zelfde geldt voor werkgevers wier industrie het slechter doet.

Winnaars zouden de verliezers kunnen vergoeden, maar dat gebeurt niet of weinig. Het vergelijken van de winnaars en verliezers blijft nattevingerwerk.

Beleidsmatig moet er worden ingezet op herscholing, werkloosheidsvergoedingen en dergelijke.

Argumenten waarmee protectie wordt verdedigd.

Om aan protectie te doen worden verschillende middelen gebruikt

- Douanerechten
 - o Indirecte belastingen
 - o Tol
 - o ...
- Kwantitatieve beperkingen
 - o Invoerquota's
 - o Contingenten
 - o ...
- Niet-tarifaire handelsbelemmeringen
 - o Invoervergunningen
 - o Hoge kwaliteitseisen
 - o Reglementering
 - o ...

Bescherming van specifieke groepen

Veel werknemers- en werkgeversorganisaties steunen handelsbelemmerende maatregelen. Sectoren lijden een verlies ! De baten van IH zijn gespreid en weinig zichtbaar.

Door douanerechten komt er een hogere prijs tot stand, dit is een verborgen transfer naar de beschermde sector, waar heel de samenleving een prijs voor betaalt.

Diversificatie van de productie.

Specialisatie leidt tot afhankelijkheid. Je bent dan afhankelijk van prijs en vraag op de internationale markt, en dat kan ontwrichtend zijn voor kleine landen.

Daarom gaan sommigen pleiten voor bescherming van eigen binnenlandse productie die in de plaats komt van invoer (=importsubstitutie)

Toch blijft de kost: aangezien er een lagere efficiëntie is, is er een lager reëel inkomen.

Er is grotere stabiliteit van economische activiteit op langere termijn.

Nationale onafhankelijkheid en strategische zelfvoorziening

Sommigen willen importafhankelijkheid beperken voor vitale goederen en technologieën.

Dit is op zich niet slecht, al wordt dit argument te pas en te onpas gebruikt.

Bescherming tegen “onfaire” concurrentie van lageloonlanden.

Dit argument bestaat uit twee delen:

- “Rijke landen kunnen nooit concurreren met lageloonlanden”
 - o Klopt niet !
 - o Rijke landen importeren uit, maar exporteren ook naar lageloonlanden.
 - o Devieze, die lageloonlanden verdienen met uitvoer en waarmee ze schulden betalen, gebruiken ze voor invoer.
 - o Lonen zijn louter 1 factor bij de vgl tussen landen.
- “Er ontstaat sociale dumping”

- Deze redenering draait oorzaak en gevolg gewoon om.
- Het is het lager inkomensniveau dat minder ruimte geeft voor de uitbouw van sociale zekerheid en arbeidswetgeving.
- Meer IH kan ontwikkeling juist stimuleren en ook de uitbouw van sociale zekerheid.

Bescherming van de werkgelegenheid

Dit argument wordt vaak aangehaald in tijden van hoge werkloosheid.

Dit argument houdt steek, behalve als alle landen protectionistische maatregelen gaan treffen.

Tijdelijke subsidies wellicht beter instrument.

Bescherming infant industries

Levenskansen van jonge nijverheden verbeteren. Protectionistische maatregelen kunnen de eerste moeilijke periode helpen overbruggen. Let op: dit moet tijdelijk zijn !!

Handelspolitiek op strategische markten

Er zijn sterke monopolistische of oligopolistische tendensen.

= sectoren met toenemende schaalvoordelen omwille van bijvoorbeeld hoge vaste kosten.

Ze realiseren grote winsten en worden strategische sectoren. Overheid beschermt die sectoren dan om ervoor te zorgen dat die winst in eigen land blijft.

Maar

- Hoe bepalen wat strategische sectoren zijn?
- Onderhevig aan druk van belangengroepen
- Tegenreactie van andere landen mogelijk. Dat kan leiden tot overprotectie en een overcapaciteit. Zo kan de kost van protectie groter worden dan de binnengehouden winst.

Beïnvloeding van de ruilvoet

Landen met grote fractie van werelduitvoer of -invoer kunnen de ruilvoet beïnvloeden. Ze kunnen door de import te beperken de prijs laten dalen of door de export te beperken de prijs laten stijgen. Zie bv OPEC.

Naoorlogse internationale samenwerking op gebied van internationale handel en regionale economische integratie.

Lezen in handboek als achtergrond. Geschiedenis van minder belang.

Het naoorlogse internationale handelssysteem

Na de zware, catastrofale protectionismegolf van 1930 werden bij Breton Woods het IMF (voor monetaire schommelingen), de Wereldbank (LT investeringen) en de internationale handelsorganisatie WTO (eerst GATT) (voor handel) opgericht.

Uitgangspunt waren multilaterale akkoorden. Er was ook een clause van de meest begunstigde natie. Die zei dat de beste voorwaarden die aan 1 waren gegeven, golden voor alle landen.

Tegenwoordig weer veel bilaterale akkoorden

Regionale economische integratie

Vrijhandelszone

- Afschaffing handelsbelemmeringen, uniforme productstandaarden

- Behoud eigen handelsbeleid

Douane unie

- Handel in goederen volledig geliberaliseerd tussen deelnemende landen
- Gemeenschappelijk handelsbeleid

Eenheidsmarkt

- Vrij verkeer van goederen, diensten, kapitaal, arbeid
- Grotere markt met geharmoniseerde wetgeving
- Garandeert gelijke concurrentie (streng mededingingsbeleid)

Monetaire Unie

- 1 munt, monetair beleid bij CB.
- Vrij kapitaalverkeer.

Hoofdstuk 29: Globalisering: migratie en kapitaalstromen

Inleiding

Over de liberalisering van de handel zijn veel economen het eens dat dat een goede zaak is. Echter, over migratie- en kapitaalstroomliberalisering is er geen consensus. Het is bijvoorbeeld zo dat – wanneer er vrije kapitaalstroom is – bij een plotse wegebbing van de netto instroom van kapitaal, de koers van de nationale munt sterk daalt.

Internationale kapitaalstromen

Enkele gegevens

Financiële middelen kunnen vandaag de dag vrij belegd worden. Dat was vroeger anders.

Redenen om kapitaalmarkten niet of slechts gedeeltelijk te liberaliseren:

- Nationalistische overwegingen : invloed buitenland beperken
- In-uitstroom kapitaal volatiel.
- Er is impact op wisselkoest. Plotse uitstroom zorgt voor koersdaling munt en zorgt er dus ceteris paribus voor dat terugbetaling van schulden in buitenlandse valuta veel duurder is.

Kapitaalstroom = stroomvariabele

Grootte van de stroom = stockgrootte

Saldo op de betalingsbalans is boekhoudkundig steeds 0.

$LR + KR > 0 \rightarrow$ toename vorderingen tov buitenland op FR.

$LR + KR < 0 \rightarrow$ toename schulden aan buitenland op FR.

Soorten internationale kapitaalstromen

- Buitenlandse directe investeringen (BDI)
 - o Moederbedrijf richt dochteronderneming op in buitenland.
- Portefeuille investeringen
 - o Beleggen in buitenlandse aandelen, obligaties, waardepapier
- Andere investeringen

- Buitenlandse leningen door banken en FI, deposito's bij buitenlandse KI.
- Veranderingen in deviezenreserves
 - Toename van deviezenreserves = een lening aan het buitenland en dus een uitstroom van kapitaal.
- Handel in derivaten
 - Laten we buiten beschouwing.

Tegenwoordig bouwt China grote deviezenreserves op, dit om zich tegen koersfluctuaties van de deviezen te kunnen verdedigen.

Wat bepaalt internationale kapitaalstromen

- Opbrengst van de investering. Investeerders houden zowel rekening met koers van het financieel actief, als de WK.
- Risicospreiding
- Voor BDI
 - Grondstoffen
 - Vermijden hoge invoerrechten/taksen/....

Toch blijft er bij veel mensen heel wat geld steken in het thuisland. Hier hebben we momenteel geen goede verklaring voor.

Effecten van internationale kapitaalstromen

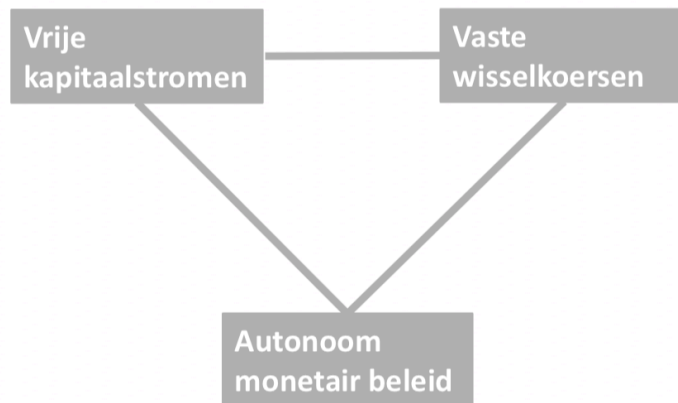
Voordelen

- Financiële middelen vloeien naar landen waar ze het meest opbrengen.
- Spreidt risico van negatieve schokken.
- Dwingt nationale overheden tot discipline, anders – bij bv een gebrekkige nationale boekhouding – zal met het investeerdersvertrouwen kapitaal uitstromen.
- Voor BDI
 - Verhoging tewerkstelling en inkomens van de werknemers
 - Hogere belastingsontvangst voor de overheid.
 - Overdracht technologie
 - Ervaring van management naar dat land.

Nadelen

- Volatiliteit

Beleid inzake internationale kapitaalstromen

Trilemma: je kan slechts twee van de drie hebben, nooit alle drie tegelijk.

1. Gouden standaard
vaste wisselkoers ten opzichte van goud, vrije -of zo goed als vrije - kapitaalstromen.
Autonoom monetair beleid was opgegeven.

Bij dreigende depreciatie → i omhoog halen of deflatoir beleid met inzinking economie, dalende prijzen en hogere werkloosheid.

2. Bretton Woods
Vaste WK en autonoom monetair beleid. Vrij kapitaalverkeer opgegeven.
3. Na Bretton Woods
Vrije kapitaalstromen en autonoom monetair beleid. Vaste WK losgelaten.

EU lijkt meest op gouden standaard.

Internationale migratie

Enkele gegevens

Migratie is van alle tijden.

En nu?

- Australië: toename absoluut, relatief constant gebleven
- US: toename absoluut, relatief gedaald
- Europa: omkering stroom (van uitstroom naar instroom)

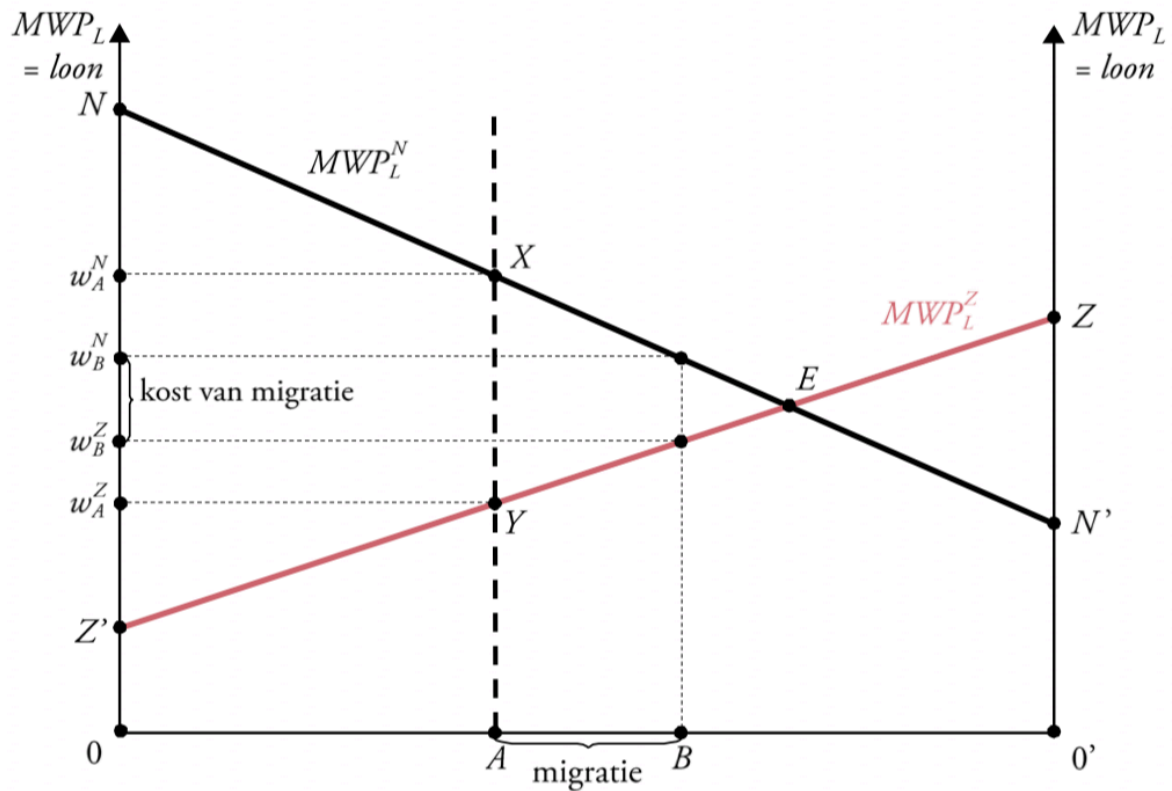
Wat bepaalt internationale migratie?

Waarom migreren? \$

- Politieke vervolging
- Oorlogen
- In buitenland studeren
- Buitenlandse directe investeringen.

MAAR OOK:

- Inkomensverschillen

Migratie komt dus op gang wanneer migratiekosten laag zijn en er geen migratiebeperkingen bestaan.

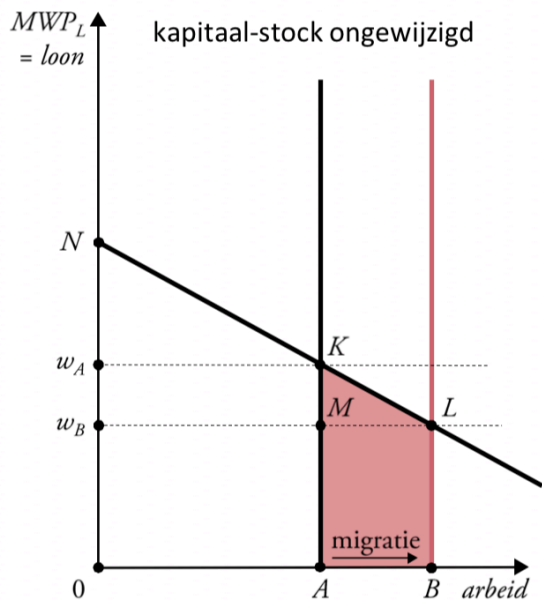
Let op: aanwezigheid migranten trekt andere migranten aan = "Kettingmigratie"
Ook demografische factoren kunnen een rol spelen.

Effecten van internationale migratie

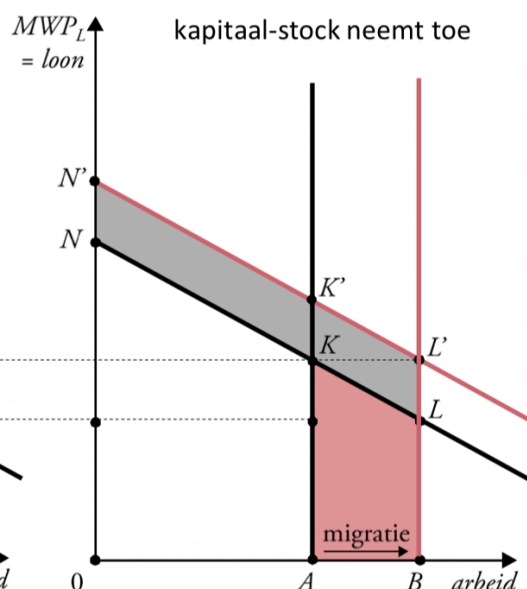
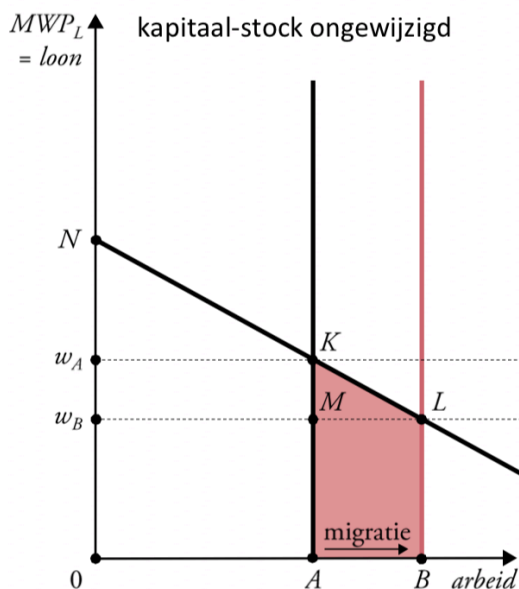
Er zijn inzake migratie 3 stakeholders/perspectieven

- Land van oorsprong
- Land waarnaartoe men migreert
- Migrant zelf

- 1) Migranten winnen grosso modo altijd aan loon, als niet dan kunnen ze nog steeds terugkeren naar hun land van herkomst.
- 2) Op gastland:

- voor migratie:
 - inkomen uit arbeid: $OAKw_A$
 - inkomen uit kapitaal: NKw_A
- na migratie:
 - loon lager (ook voor autochtonen)
 - ink arbeid autocht.: $OAMw_B$
 - ink arbeid migranten: $ABLM$
 - inkomen uit kapitaal: NLw_B
- herverdeling van arbeid naar kapitaal

- geen loondaling meer voor autochtonen
- maar inkomenstoename gaat naar
 - kapitaalbezitters
 - migranten
- na migratie:
 - ink. arbeid autochtonen: $OAKw_A$
 - ink. arbeid migranten: $ABL'K$
 - inkomen uit kapitaal: $NKL'N$

3) Effecten op land van herkomst

- Braindrain van hooggeschoolde arbeid
- Transfers van geld en middelen naar dat land
- Verlichting van bevolkingsdruk
- Terugstroom van menselijk en financieel kapitaal.

Note: verhoog realiteitswaarde tekeningen door kapitaal + hooggeschoolde arbeid te nemen ipv alleen kapitaal en arbeid te lezen als laaggeschoolde arbeid.

Beleid betreffende internationale migratie

High income countries

- Voorstander liberaliseren handel en kapitaalstromen
- Sceptisch tav migratie

West-Europa heeft migratie eerst aangemoedigd door gastarbeiders uit Italië en zo te gaan halen om te komen werken hier.

In 2009 kwam de EU met een regeling omtrent immigratie

DISCLAIMER:

Als je leert uit deze samenvatting is dat volledig op eigen risico. Deze samenvatting is gebaseerd op het handboek Economie, een inleiding en de cursus Globale Economie, als gedoceerd door André De Coster in 2019.